

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Pandemie covid-19 a její dopad na stav demokracie ve V4

Alžběta Mucinová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Bakalářská práce

Pandemie covid-19 a její dopad na stav demokracie ve V4

Alžběta Mucinová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Vladimír Naxera, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023 .....

Poděkování:

Tímto bych velice ráda poděkovala panu doc. PhDr. Vladimírovi Naxerovi, Ph.D. za vedení mojí bakalářské práce i za všechny rady, konstruktivní kritiku a konzultace během psaní. Velké poděkování patří mojí skvělé rodině, jež mi během psaní práce i celého studia byla velkou oporou, ale také i přátelům, kteří se mnou byli velmi trpěliví.

Obsah

Úvod	6
1 Základní koncepty a jejich vymezení	8
1.1 Kritéria democratic backsliding, illiberal turn a illiberal swerve	10
2 Kvalita demokracie před pandemií covid-19	13
2.1 Česká republika	13
2.2 Maďarsko	17
2.3 Polsko	21
2.4 Slovensko	25
3 Kvalita demokracie během pandemie covid-19	28
3.1 Česká republika	28
3.2 Maďarsko	33
3.3 Polsko	37
3.4 Slovensko	42
4 Proměna kvality demokracie	47
Závěr.....	51
Seznam zdrojů	54
Resumé	74

Úvod

Celý svět se potýká s širokou řadou nenadálých událostí, které více či méně ovlivňují působení států, ale i jedinců jako takových. Jednou z událostí, která ovlivnila v roce 2020 všechny státy, byla pandemie covid-19. Onemocnění postihlo všechny státy světa, avšak s odlišnou mírou intenzity, což poté vedlo v jednotlivých státech k propuknutí strachu a chaosu. Jedním z cílů všech zemí bylo omezit či úplně zastavit šíření tohoto viru. Proto docházelo k obsáhlým krizovým jednáním nejen na úrovni samostatných států, ale i na mezinárodní úrovni, kde bylo řešeno, jakým způsobem eliminovat toto onemocnění. Pandemie covid-19 tedy bezpodmínečně ovlivnila vnitřní, ale i vnější politiku států (Klimovský – Nemeč – Bouckaert 2021; Urbanovics – Sasvári – Teleki 2021; Russack 2021). S tím souvisí i skutečnost, že pandemie covid-19 a protipandemická opatření se lišila v každém státu (Han a kolektiv 2020; Lehrner 2021). Různá opatření bylo možné pozorovat i u států Visegrádské čtyřky, tedy České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska, ve kterých pandemie do jisté míry ovlivnila kvalitu demokracie, ale i chod států jako takových. Měnící se demokracie uvnitř států a také protipandemická opatření se staly velkým tématem nejen pro média, ale hlavně pro širokou akademickou debatu (Guasti 2019b; Guasti – Bustikova 2022; Koca 2022). Tudíž je zde značná relevance, a proto je třeba se tímto jevem zabývat a zkoumat jej podrobněji.

Cílem předkládané bakalářské práce je analyzovat dopad pandemie covid-19 na stav demokracie ve státech Visegrádské čtyřky. Kvůli změnám kvality demokracie je třeba nejprve vysvětlit základní koncepty, které jsou probírány akademickou debatou (Bermeo 2016; Bustiková – Guasti 2017; Jee – Lueders – Myrick 2022). Proto v první části bakalářské práce budou vysvětleny termíny označované zahraniční literaturou jako *democratic backsliding*, *illiberal turn* či *illiberal swerve* pro lepší uchopení celého tématu. Dané koncepty představují odklon od liberálně demokratického fungování státu (Bustikova – Guasti 2017: 166–167). Státy Visegrádské čtyřky pojí jejich podobná minulost, avšak fungování politických režimů a názory politiků na některá témata jsou diametrálně odlišná. Značné odchylení od liberálních hodnot představuje Maďarsko (Mos 2020: 271) se stranou Fidesz, v jehož čele stojí Viktor Orbán. Polsko také zaznamenalo liberální erozi v souvislosti s činy pravicové strany Právo a spravedlnost (Przybylski 2018: 52) pod vedením Jarosława Kaczyńskiego. V případě České republiky a Slovenska byly také zaregistrovány jisté výkyvy od liberálních hodnot. Dawson a Hanley říkají, že

v případě České republiky dochází ke škodlivému spojování hospodářských a politických sfér i prostoupení obchodních zájmů do třetího sektoru (Dawson – Hanley 2016: 27). Tento jev lze zpozorovat u bývalého premiéra a předsedy hnutí ANO 2011 Andreje Babiše. Podle Haydanka je Slovensko jednou ze zemí Visegrádské čtyřky, kde odpovídá narušení liberálních hodnot nástupu Roberta Fica a strany Smer – sociálna demokracia (Haydanka 2021: 196). Právě, kvůli těmto skutečnostem bude další kapitola věnována zhodnocení demokracie před vypuknutím pandemie covid-19 v zemích Visegrádské čtyřky.

Další část bude věnovaná již samotnému období, kdy se onemocnění rozšířilo i do České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Každý ze zmíněných států se k pandemii stavěl jinak a přijímal odlišná protipandemická opatření, která měla zcela jistě vliv na demokracii jednotlivých států. U České republiky a Slovenska poté během pandemie dochází k obměně politických subjektů a s nimi i lídrů, kteří pohlíží na covid-19 opět rozdílně. V průběhu pandemie covid-19 se začala měnit kvalita demokracie. Proto daná část bakalářské práce bude věnována zhodnocení proměn kvality demokracie během pandemie covid-19. Navazující část bakalářské práce poukáže na odlišnosti mezi Českou republikou, Maďarskem, Polskem a Slovenskem. V komparaci států bude zohledněno, ve kterých státech lídři využili pandemii k posílení své moci, a na který stát mělo onemocnění covid-19 a protipandemická opatření největší dopad.

Ačkoliv je pandemie covid-19 relativně nedávnou událostí je poměrně hojně diskutovaným tématem v akademických kruzích a můžeme se opřít o širokou literaturu, která se váže k otázkám dopadu onemocnění covid-19 na demokracii (Guasti 2020b; Youngs 2023) a také otázkám aktuálnímu stavu demokracie ve střední Evropě (Coman – Volintiru 2023). Předkládaná bakalářská práce bude také využívat mediálního pokrytí pro doplnění a ucelení informací.

1 Základní koncepty a jejich vymezení

Pojmy označované zahraniční literaturou jako *democratic backsliding*, *illiberal turn* a *illiberal swerve* se staly poměrně diskutovaným tématem v akademickém prostředí (Bermeo 2016; Bustíková – Guasti 2017; Jee – Lueders – Myrick 2022). Všechny zmíněné termíny jsou do určité míry spojeny s erozí demokracie a jejich pojetí je autory vysvětlováno mnohdy odlišně. Především u termínu *democratic backsliding* chybí jednotná ucelená konceptualizace, a proto dochází k odlišnému definování pojmu. S postupem času a s přibývajícím definicemi nových autorů se pojmy mění, což si ukážeme na tom, jak jednotliví autoři přistupují k jejich vysvětlení. Nejvíce definičních a znakových odlišností se objevuje u termínu *democratic backsliding*, proto se mu budeme věnovat nejdříve. *Democratic backsliding* je v porovnání s pojmy *illiberal turn* a *illiberal swerve* mnohem více rozebírán.

Greskovits nejprve zmiňuje pouze samotný termín *backsliding*, který v českém překladu znamená úpadek. Pojem *backsliding* je popisován jako narušení rovnováhy či úplný odklon od demokratického rozvoje státu. Je důsledkem vůle velké části občanů, jejichž požadavkem je odstranění nedostatků společnosti a také nedostatečné respektování demokratických zásad politickými elitami (Greskovits 2015: 28). S podobným pohledem na termín *backsliding* nahlíží Waldner a Lust. Dle jejich mínění je *backsliding* možný v kterémkoliv režimu, kde dochází k úpadku demokratických kvalit vládnutí (Waldner – Lust 2018: 95). Z prvních dvou pojetí *backsliding* je patrná shoda v erozi demokratického vládnutí státu, avšak Greskovits upozorňuje navíc na důležitou roli občanů. Samotný koncept *backsliding* je považován za diskutabilní, jelikož očekává zdárnou éru demokratizace státu, která ale není u některých států zřejmá (Cianetti – Dawson – Hanley 2018: 247).

Se samotným termínem *democratic backsliding* se pojí řada odlišných definic, a proto může vzniknout konceptuální nejednoznačnost. Zmatenost spojenou s pojmem *democratic backsliding* ve svém článku rozebírá skupina autorů Jee, Lueders a Myrick. Dle akademiků je nejprve nutné, aby si vědci uvědomili, co znamená samotný koncept demokracie. Autoři nabízí koncept demokracie, který zajišťuje tři typy svobod. První je svoboda voleb, která poskytuje možnost výběru kandidáta či strany. Dále svoboda od tyranie, která zaručuje ochranu společnosti před tyraníí většiny či oligarchickým

vládnutím. Posledním typem je rovnost ve svobodě, kdy všichni občané bez rozdílu mají stejná práva. Jee, Lueders a Myrick charakterizují pojem democratic backsliding jako libovolnou změnu jakýchkoliv norem politické společnosti, jež oslabuje garanci svobody voleb, svobody od tyranie, ale i rovnost ve svobodě (Jee – Lueders – Myrick 2022: 754–755, 759–760).

Jednu z možných definic democratic backsliding představuje autorka Borneo, která ve svém textu zmiňuje pojmovou nejasnost democratic backsliding. Borneo říká, že se jedná o vedení státu, které způsobuje erozi či úplné zrušení libovolné z politických institucí, jež zachovává stávající demokratické fungování státu. Zároveň zde figuruje množství institucí včetně aktérů, kteří se podílí na demokratickém fungování státu (Borneo 2016: 5). Obdobným, avšak ne úplně stejným konceptem democratic backsliding, přistupují autorky Huber a Pisciotta. Democratic backsliding představuje proces, při kterém dochází ke změnám uvnitř institucí a dochází tak k narušení demokratických pravidel a způsobů (Huber – Pisciotta 2022: 3–4).

S jiným pojetím democratic backsliding přichází Vachudová, která vysvětluje, jak souvisí democratic backsliding s etnopolulismem. Etnopolulismus je prezentován jako ochrana občanské společnosti před vnějšími i vnitřními hrozbami. Samotní etnopolulisté vykreslují hrozbu ve všech aktérech, kteří ohrožují bezpečnostní, ekonomické anebo kulturní hodnoty národa. Mezi tyto nepřátelské aktéry etnopolulisté často zařazují uprchlíky, muslimy či mezinárodní organizace, ale i opozici a její lídry. Poté je této hrozby využito ve volební strategii etnopolulistů a sami tím upevňují svoji moc. Etnopolulismus tak zajišťuje, že democratic backsliding je obhajován (Vachudova 2020: 318–320, 327). Etnopolulisté využívají principů democratic backsliding k prosazení vlastních zájmů a posílení své moci. Democratic backsliding lze rozpoznat podle čtyř různých nástrojů koncentrace moci. Mezi tyto nástroje patří likvidace nezávislých institucí, dále dochází k ovládnutí ekonomiky politickými subjekty či osobami, které mají vazby k politice, prohlubování polarizace společnosti, kdy dochází k šíření vládních narativů, které ovlivňují občany a podřízení občanské společnosti (Vachudova 2020: 329–331).

Z výše zmíněných konceptualizací democratic backsliding je patrný nesoulad názorů autorů na tento pojem. Oproti tomu autoři termínů illiberal turn a illiberal swerve využívají jednodušší konceptualizace. Buštíková a Guasti ve svém textu rozlišují mezi pojmy illiberal turn a illiberal swerve. Illiberal swerve lze přeložit jako neliberální odchylka a illiberal turn jako neliberální obrat. Už z překladů je vidět patrný rozdíl. Buštíková a Guasti vysvětlují illiberal swerve jako změny, které jsou nestálé, krátkodobé a epizodické. Oproti tomu illiberal turn je chápán jako dlouhodobá změna režimu (Bustikova – Guasti 2017: 166–167). Autorky stanovují tři kritéria, které je potřeba splnit, aby se jednalo o zmíněný koncept illiberal turn. V případě illiberal swerve je nutné naplnit první dvě stanovené podmínky. První kritérium je posílení výkonné moci, kdy dochází k narušování ústavního řádu a omezení kontrolních procesů. Další podmínkou je sporná suverenita, která se vyznačuje úsilím o vyřazování etnických, náboženských či jiným minoritních skupin z participace na moci. Také je dost pravděpodobné, že kvůli sporné suverenitě získají oporu radikální pravicové strany. Třetí podmínka zní tak, že vládnoucí politická strana státu dvakrát po sobě musí vyhrát volby (Bustikova – Guasti 2017: 168). Konceptualizace illiberal turn a illiberal swerve, které popisují Buštíková a Guasti využívá mnoho akademiků pro své články, avšak neposkytují jiný pohled na tyto pojmy (Everett 2021; Rensmann – de Lange – Couperus 2017; Zvada 2022).

Z dané kapitoly je viditelné, že termíny illiberal turn a illiberal swerve jsou jednoduššími koncepty než samotný pojem democratic backsliding. Autoři určují široké množství kritérií, které musí být splněny pro to, aby se jednalo o výše uvedené koncepty.

1.1 Kritéria democratic backsliding, illiberal turn a illiberal swerve

Z předešlé kapitoly je dosti patrné, že konceptualizace a kritéria democratic backsliding jsou nejednotná, přičemž každý autor přichází s odlišnými definičními znaky (Borneo 2016; Bustikova – Guasti 2017; Haggard – Kaufman 2021 a další). Termíny democratic backsliding, illiberal turn a illiberal swerve představují erozi demokratického charakteru státu. Dle Huber a Pisciotta dochází k posílení exekutivy, která zajišťuje kontrolu nad mediální a soudní sférou. Ačkoliv některé demokratické pilíře jako jsou třeba volby či rozdělení kompetencí mezi institucemi dodrženy, tak jsou omezeny, což prospívá držitelům moci (Huber – Pisciotta 2022: 4). Pojmy democratic backsliding, illiberal turn

a illiberal swerve se vyznačují celou řadou kritérií, která způsobí, že může dojít k projevu těchto konceptů v jednotlivých státech.

Jedním z projevů je rozšíření vlivu výkonné moci, kdy dochází ke snižování nezávislosti soudů a omezování role legislativy, a tak dochází k vytvoření nových zákonů, legislativních úprav či vytvoření zcela nových ústav, kde se koncentruje moc do rukou exekutivy. V takovém případě je autonomie soudní moci oslabena. Narušení demokratických institucí je časté, jelikož exekutiva má pravomoc na jmenování členů, takže dané instituce jsou pod kontrolou (Haggard – Kaufman 2021: 34–37). V tomto případě je patrné, že může vzniknout korupce a v některých případech i nepotismus. Může docházet k posilování postavení držitelů moci prostřednictvím ekonomické manipulace či státní záštity (Dresden – Howard 2016: 1131).

Dále je jednoznačným kritériem omezení médií. S kritériem se pojí i svoboda slova či projevu. V souvislosti s omezením médií může nastat zásah do veřejnoprávních, ale i soukromých médií. Může dojít k úpravám a regulacím médií či k uzákonění zakázání jednotlivých internetových stránek. V krajních případech může nastat zastrasování nebo dokonce usmrcení novinářů (Bormeo 2016: 11; Bustikova – Guasti 2017: 174; Haggard – Kaufman 2021: 37). Pro mnoho zemí je patrný vzestup mocných oligarchů, kteří skupují média ve snaze posílit své politické nebo společenské postavení. V tomto ohledu nemusí docházet k přímému zásahu do obsahu médií, ale může být například ovlivněna doba vydání zpráv (Štětka 2014).

Svoboda slova či svoboda shromažďování a sdružování bývá do velké míry eliminována. Svoboda slova je do značné míry spojena s nezávislými médii, ale ta nejsou možná jelikož vláda může přímo dohlížet i usměrňovat tisk, internet či relace, avšak i nepřímou skrze státní reklamu na média spjatá s vládou. Svoboda shromažďování i sdružování poskytuje možnost občanů projevit své zájmy, nicméně vláda opět může oslabovat nezávislé instituce jako univerzity, církve, divadla pomocí finančních či nezákonných machinací (Bakke – Sitter 2022: 24–25).

Následujícím projevem může být jakákoliv manipulace s volbami či zásah do volebních pravidel, ale i určitá omezení opozičních subjektů. Opozice má mnohem těžší pozici dostat se k médiím. Také jsou užity vládní nástroje na kampaně anebo jsou opoziční

politici diskreditováni. V ohledu k volebním pravidlům je častým jevem například obměna volebních zákonů, velikost obvodů, ale i přístup komise k registraci občanů (Borromeo 2016: 13–14). Mezi jiné projevy oslabení voleb lze považovat působení politiků či podnikatelů v klientelismu. Tito aktéři užívají různých taktik k zajištění své pozice ve vládní instituci a k získání přízně voličů. Také může dojít ke koupi volebních hlasů i k ekonomickému zastrašování (Dimitrova 2018: 269).

Kromě výše zmíněných projevů mohou být omezovány určité minoritní skupiny. Jejich členové jsou většinou rasově, etnicky, nábožensky a společensky rozdílní, mimo jiné to mohou být omezováni i členové LGBTQ skupiny. V některých státech držitelé moci pohlížejí na tyto skupiny velmi negativně (Haggard – Kaufman 2021: 37). Mnohdy může vznikat negativní postoj vůči uprchlíkům. S tím souhlasí i Buštíková a Guasti, které zmiňují, že populistické a pravicové strany zaujaly nepříznivé stanovisko k přijetí uprchlíků, jelikož by jejich přijetí mohlo mít neblahý dopad na stát (Bustikova – Guasti 2017: 172). Je patrné, že populistická ideologie může mít velkou úlohu v democratic backsliding (Bakke – Sitter 2022: 29).

Neobčanskou společnost lze také považovat za kritérium konceptů. Neobčanská společnost je vyznačovaná jako specifická část společnosti, která souhlasí s nynějšími praktikami vlády uvnitř této společnosti a podporuje je (Belloni 2008: 190).

Kritérií existuje skutečně mnoho. Je nutné podotknout, že zmíněná kritéria nemusí být vždy všechna zastoupena v jednom státě anebo naopak některé státy mohou naplnit všechna zmíněná kritéria. Zároveň je z jednotlivých kritérií patrné, že v rámci Visegrádské čtyřky všechny státy naplňují alespoň některá stanovená kritéria democratic backsliding, illiberal turn, illiberal swerve. Pro zbytek předkládané bakalářské práce vezmeme v úvahu kritéria nadměrné posilování výkonné moci a kontroly nezávislých institucí; narušení nezávislosti médií; narušení nezávislé soudní moci i zpochybnění demokratických voleb. Výběr stanovených kritérií je záměrný, jelikož daná kritéria nejlépe prokazují, jak se kvalita demokracie mění v průběhu let.

2 Kvalita demokracie před pandemií covid-19

Kvalita demokracie je rozdílná v jednotlivých státech světa, které se liší svým politickým působením, ale i režimem nastoleným uvnitř státu. Jak již bylo zmíněno na začátku práce, všechny státy Visegrádské čtyřky zaznamenaly určitý odklon od liberální demokracie, avšak každý stát v jiné míře (Bustikova – Guasti 2017; Haydanka 2021; Yevheniy 2021). Demokracie není statická, ale dynamická, což způsobuje, že se v průběhu let a jednotlivých událostí může měnit. Pro úplné zhodnocení kvality demokracie použijeme indexy demokracie z Freedom House.

Již v předešlé kapitole jsme si určili čtyři kritéria, která nás budou provázet prací (Borneo 2016: 13–14; Bustikova – Guasti 2017: 174; Haggard – Kaufman 2021: 37–38; Huber – Pisciotta 2022: 4). Patří mezi ně nadměrné posilování výkonné moci, kontrola nezávislých institucí; narušení nezávislé soudní moci; narušení nezávislosti médií; zpochybnění výsledků demokratických voleb. Stanovená kritéria promítneme na všechny státy Visegrádské čtyřky. V úvahu budou vzaty i politické události z minulosti, ale klíčový pro nás bude rok 2019.

2.1 Česká republika

V posledních letech je z hlediska demokracie pozornost politologů zaměřena na hnutí ANO 2011 a spolu s ním i na jeho předsedu Andreje Babiše. Prvního velkého úspěchu hnutí dosáhlo roku 2013, kdy získalo druhý největší počet hlasů ve státě (Hanley – Vachudova 2018: 276–277). Druhým velkým úspěchem strany bylo vítězství ve volbách v roce 2017. Hnutí ANO 2011 se po volbách snažilo sestavit menšinovou vládu, ale ta nezískala důvěru. Nakonec byla roku 2018 sestavena koaliční vláda hnutí ANO 2011 spolu s Českou stranou sociálně demokratickou za podpory KSČM. Tato vláda prošla v roce 2019 několika změnami. Mnoho ministrů rezignovalo a někteří byli dokonce odvoláni. Otřesem pro vládu byla situace, kdy prezident Miloš Zeman zavrhl právo premiéra Andreje Babiše na odvolání ministra kultury a následné nominování Michala Šmardy. Ve stejné vládě odmítl Zeman jmenovat také Miloslava Pocheho (Hájek 2023: 7, 17). Tyto dva případy, ale nejsou ojedinělé. Již v minulosti došlo k podobným případům. Šlosarčík udává, že Miloš Zeman, stejně jako jeho předchůdci, využívá širokého výkladu ústavy, čímž upravuje svoji pozici. V tomto důsledku může nastat střet s vládou, popřípadě s Ústavním soudem (Šlosarčík 2019: 114). Za dané činy byla na

Miloše Zemana podána senátní žaloba. Poslanecká sněmovna, ale senátní žalobu neschválila, a tak žaloba nebyla předána ani Ústavnímu soudu (ČT24 2019b). Roku 2019 byla jmenována Marie Benešová na post ministryně spravedlnosti. Marie Benešová byla jmenována po rezignaci Jana Kněžínska v dubnu, kdy eskalovala kauza Čapí hnízdo. V důsledku jmenování ministryně spravedlnosti Benešové, ale především v souvislosti s trestním stíháním premiéra Babiše, nastaly několikrát za rok masové demonstrace. Demonstrace pořádané spolkem Milion chviliek požadovaly premiérovu demisi (Horáčková 2019). Z hlediska indexu demokratického národního vládnutí Česká republika roku 2019 dosáhla hodnot 5,00/7,00 (Freedom House nedatováno b).

V soudnictví dominuje již několik let případný střet zájmů Andreje Babiše a kauza Farma Čapí hnízdo. Hlavním problémem bylo čerpání státních a evropských dotací. Stulík a Naxera uvádí, že Čapí hnízdo spadalo pod koncern Agrofertu, ale roku 2007 bylo z koncernu vyjmutu. Čapí hnízdo bylo evidováno pod anonymní majitele, kterými byli rodinní příslušníci Babiše. To vše proto, aby v roce 2008 mohli zažádat o dotace 50 milionů z Evropské unie, na které by pod působením Agrofertu neměli právo. Kvůli tomu bylo roku 2017 policií zahájeno trestní stíhání Andreje Babiše, které vedlo k novelizaci zákona o střetu zájmů. Společnost Agrofert byla Babišem převedena do světeckých fondů, ale to mu nebránilo v koncernu působit, a tak roku 2019 Evropská komise odepřela všem firmám spadající pod Agrofert čerpat dotace z Evropské unie. I přes Babišovy stížnosti Evropská komise stála roku 2020 za svým rozhodnutím (Stulík – Naxera 2022: 43–44). Dosud je celá kauza stále řešena.

Z hlediska soudnictví lze zmínit i kauzu Bečva. V níž byla mezi podezřelými společnost DEZA patřící pod koncern Agrofertu, která před otravou Bečvy měla havárii, k jejíž kontrole nedošlo. Taktéž po otravě Bečvy Česká inspekce životního prostředí byla jednoznačně přesvědčená o nevinosti DEZA a o pár dní později určila jako příčinu havárie kyanid, což ale odborníci vyvrací (Patočka – Vlasatá 2020). Dle soudního znalce Klicpery za znečištěním stála společnost Energoaqua, avšak zde panuje mnoho nejasností. Mnoho odborníků a rybářů zpochybňují výsledek soudního znalce, a dokonce i videozáznam pokusu znalce zpochybňuje jeho posudek. Také v den znečištění byly rybářem poskytnuty vzorky znečištěné vody, které byly předány oddělení životního prostředí Městského úřadu v Hranicích na Přerovsku, avšak tyto vzorky nikdy nebyly

využity, protože byly zneškodněny za přítomnosti zástupce České inspekce životního prostředí (Hykl 2023). Roku 2019 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 6,00/7,00 (Freedom House nedatováno b).

V českém prostředí nedochází k žádným legislativním krokům, které by omezovaly činnost médií. V České republice je pluralita médií. Z hlediska narušení nezávislosti médií se v českém kontextu může hovořit o skupování médií mocnými oligarchy. Moravec uvádí, že bohatí majitelé médií jinak, řečeno oligarchové, využívají svého ekonomického, popřípadě i politického vlivu. Svým vlivem působí na publicisty, kteří tvoří mediální obsah a oligarcha, tak dokáže ovlivňovat veřejné mínění. Vlastník může stanovit, jakému politikovi či politickému subjektu budou média nakloněna, popřípadě koho budou hanit. V tomto kontextu také může docházet k netransparentnosti vlastnických struktur, která obvykle vede k lidské nedůvěře vůči mediálnímu obsahu (Moravec 2020: 241–242, 248).

Mezi oligarchy patří například Daniel Křetínský a Patrik Tkáč, kteří ovládají společnost Czech Media Invest, jež vlastní Czech News Center. Také lze zmínit společnost PENTA a její členy Marka Dospivu a Jaroslava Haščáka, kteří vlastní Vltave-Labe-Press či Zdeňka Bakalu vlastníci společnost Economia. Mezi další můžeme zařadit také Zdeňka Porybného či Iva Leukaniče a mediální společnost Borgis (Vojtěchovská 2017: 100). Kontroverzní záležitostí je spojení předsedy hnutí ANO 2011 Andreje Babiše s médii. Politikova společnost Agrofert koupila roku 2013 mediální společnost MAFRA od německé společnosti. Roku 2017 bylo Agrofertem navíc převzato německé vydavatelství Bauer Media (Dębiec 2021: 3; Štětka – Mazák – Vochocová 2021: 94). V tomto ohledu je patrná souvislost mezi politickou a mediální sférou. Česká televize a Český rozhlas zastávají v médiích významnou neutrální pozici. Oproti tomu obsah komerčních médií může být do značné míry ovlivněn ze strany politických i podnikatelských subjektů. (Vojtěchovská 2017). V tomto kontextu vznikla roku 2016 novela zákona o střetu zájmů pod názvem Lex Babiš. Obsah novely stanovil zákaz vlastnictví mediálních a jiných společností úřadujícím osobám. V případě, že úřadující osoba vlastní čtvrtinový podíl ve společnosti je jí odepřeno právo na získání dotace od státu či účast na veřejných zakázkách. Roku 2017 byla novela vetována prezidentem, ale veto bylo přehlasováno Poslaneckou sněmovnou. V tomto důsledku Andrej Babiš

převodl společnosti Agrofert a SynBiol do svěřeneckých fondů (Guasti 2020a: 477; Košťálová 2020).

V roce 2019 se mezi mediální oligarchy přidal také Petr Kellner. Skupina PPF Petra Kellnera koupila společnost Central European Media Corporation, která spravuje televizní stanice v Bulharsku, České republice, Rumunsku, na Slovensku a ve Slovinsku (Mašek 2019). Pod společnost Central European Media Corporation patří mimo jiné TV Nova, která je považována za jednu z nejvíce sledovaných televizních stanic v České republice. Stejně jako v předešlých letech, tak i v roce 2019 byla Česká televize vystavena značnému tlaku a kritice. Dlouhodobým kritikem České televize je bývalý prezident Miloš Zeman, který má negativní názor na její fungování. Ostatně negativní názor má i na média vlastněná Zdeňkem Bakalou. Oproti tomu nekritizuje Parlamentní listy, TV Barandov či média spadající pod MAFRU (Naxera – Krčál 2020: 95). Největší tlak byl kladen především od politiků a politických subjektů v souvislosti s výročními zprávami České televize. Poslanci především z řad KSČM s SPD kritizovali nehospodárnost České televize a například Václav Klaus z hnutí Trikolora vyjádřil svůj zájem na zhotovení zákona o dobrovolných koncesionářských poplatcích. Nakonec výroční zpráva z roku 2016 a 2017 byly schváleny (Hospodářské noviny 2019). Česká televize zůstala rezistentní i po takovém politickém nátlaku. Reporters Without Borders v mediálním žebříčku uvádí, že Česká republika roku 2019 obsadila 40. místo (Reporters Without Borders nedatováno a).

V České republice probíhají svobodné volby, které se konají vždy v řádně stanovených termínech. Guasti udává, že volby v letech 2013 a 2017 neznají žádné situace, které by narušovaly volby. Nedochozí ke kupování voličských hlasů, registrace voličů je důkladná a volit mohou všichni občané nevyjímaje vězňů. Nedostatkem voleb v České republice je nemožnost hlasovat poštou, což komplikuje situaci Čechům žijícím v zahraničí, kteří musí volit na ambasádách, popřípadě na konzulátech (Guasti 2020a: 476). V kontextu českých voleb ve společnosti probíhala kritika hospodaření politických stran a jejich aktérů, a proto byl zřízen Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Jeho zřízením nastalo mnoho změn. Strany i prezidenští kandidáti si nově musejí zřizovat transparentní účty a také jsou limitovány dary. Je zaručen rovný přístup k veřejnoprávním médiím a poskytnutí prostoru pro politickou reklamu. Avšak

nelze ovlivnit působení soukromých médií ani třetích osob (Guasti 2020a: 476). Daný úřad každoročně vydává výroční zprávy, v kterých hodnotí volby, popřípadě uděluje pokuty. V roce 2019 index volební demokracie v České republice dosáhl hodnot 6,75/7,00 (Freedom House nedatováno b).

Kvalita demokracie v České republice zaznamenává drobné výkyvy. Trvale nedochází ke změnám, které by měly změnit charakter režimu. V případě demokratického statusu Česká republika získala 79/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,71/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno a). Z hlediska výkonné moci nedochází k jejímu nadměrnému. Některé výše zmíněné situace tomu nasvědčují, jako třeba ohýbání ústavy Milošem Zemanem a jeho následné postupy či zájmy Andreje Babiše. Nejde ale o jev, který by nasvědčoval erozi. Český soudní systém neporušuje zásady nezávislého soudnictví. Avšak v soudní sféře se občas objeví případy, které hraničí s otázkou nezávislosti soudní sféry. V daném kontextu lze zmínit případ řeky Bečvy z roku 2020, kdy jednání soudních i státních zaměstnanců není zcela transparentní. Veřejnoprávní média fungují nezávisle a komerční média jsou pod vlivem oligarchů, což ale nutně nemusí znamenat narušení nezávislosti médií. Velmi kontroverzí je vlastnění komerčních stanic MAFRA společností Agrofert Andreje Babiše. V České republice probíhají spravedlivé volby, které nejsou ničím narušovány.

2.2 Maďarsko

Maďarsko je stát, který zažívá v rámci Visegrádské čtyřky největší odchýlení od demokratických hodnot (Bustikova – Guasti 2017: 173–174; Haydanka 2021: 192). Hlavní pozornost akademiků je především věnována politické straně Fidesz, v jejímž čele stojí Viktor Orbán. Strana je u moci již od roku 2010, kdy ve volbách získala 53 % hlasů a zajistila si tak většinu mandátů v parlamentu. Stejně tak tomu bylo v roce 2014, kdy strana obdržela 45 % hlasů a roku 2018 dokonce 49 % hlasů¹ (Schepele 2022: 52, 54). Tři roky po sobě si strana udržela v parlamentu dvoutřetinovou většinu. Dvoutřetinová většina v parlamentu umožnila změnit ústavu. Tím strana ještě více umocnila svoji pozici. Ústava zajistila koncentraci moci straně Fidesz. Prezident získal pravomoc rozpustit parlament v případě, že vláda neschválí do konce března stanoveného roku rozpočet. Dále ústava snížila počet poslanců z 386 na 199 a byl zjednodušen volební systém. V důsledku

---

¹ Ve všech letech volbách byla strana v koalici s Křesťanskodemokratickou lidovou stranou.

přijímání nových reforem byla patrná centralizace moci. Nově členové centrální instituce dohlížely nad vzdělávacími zařízeními včetně školek i nemocnic, na které dříve dohlížely samosprávy. Také zanikl soukromý penzijní systém a byl převeden pod státní. Nová ústava změnila název státu na Maďarsko, stanovuje formulaci rodiny jako svazku muže a ženy a řeší otázku interrupcí (Sadecki 2014: 11).

Maďarská ústava způsobila narušení systému brzd a protivah. Vyváženost mezi exekutivou a legislativou, kterou zajišťovaly státní instituce, byla oslabena. Oslabení se týkalo především Ústavního soudu, kterému byly odebrány kompetence týkající se rozpočtových záležitostí, a nově předsedu Ústavního soudu jmenuje maďarský parlament. (Sadecki 2014: 13). Také již nebyla snášena úmluva o zřizování užších výborů opozice, a většina zákonů byla poslanci přijímána ve zrychleném řízení. Zájmovým skupinám byla zastavena práva podílet se na chodu státu anebo se účastnily jen skupiny, které souhlasí s vládou (Enyedi 2015: 239).

Působením nové ústavy a strany Fidesz jsou narušeny institucionální rovnováhy a kontroly. Nové personální složení nastalo v úřadu generální prokuratury, Národním volebním úřadu, Státním kontrolním úřadu, Fiskální radě. Změny byly zavedeny i v Ústavním soudu, kdy je nově jmenováno patnáct soudců a většina z nich po působení Fidesz byla straně nakloněná. V případě veřejnoprávních médií a Národní zpravodajské agentury došlo k regulaci pomocí nově vytvořené instituce, jež je pod dohledem vlády (Krekó – Enyedi 2018: 42). Dále existuje sada kardinálních zákonů, které lze změnit pouze dvoutřetinovou většinou v parlamentu. Zákony se vztahují k důležitým maďarským oblastem, mezi které můžeme zařadit soudnictví a další instituce. Také volební změny, ale i rodinnou politiku, důchodový a daňový systém. Pokud kabinet nezíská dvoutřetinovou většinu, nemá oprávnění do daných oblastí zasahovat a uskutečňovat změny, což může být pro příští vlády problematické (Sadecki 2014: 14). Index demokratického národního vládnutí dosáhl v roce 2019 hodnot 3,25/7,00 (Freedom House nedatováno f).

Maďarské soudnictví bylo ovlivněno přijetím nové ústavy. Dříve zákon opravňoval nominovat množství soudců rovnoměrně vládou i opozicí, ale to se změnilo. Nyní jmenování soudců Ústavního soudu musí reflektovat relativní sílu stran v parlamentu.

Vzhledem k tomu, že vláda držela dvoutřetinovou většinu v parlamentu, tak nominace soudců probíhala bez jiných subjektů. Nová ústava odňala některé z kompetencí Ústavního soudu. Například prověřování záležitostí veřejných financí (Vörös 2015: 183, 188). Nastalo několik novelizací ústavy, které upravily dosud přijaté zákony. Roku 2012 byl přijat zákon upravující věkovou důchodovou hranici soudců, a to vyvolalo značné nepokoje. Dlouhodobý plán na vybudování odděleného správního soudního systému byl velice kritizován Evropskou komisí, a proto roku 2019 nevstoupil v platnost. Příčinou byla obava o narušení nezávislosti soudnictví (Somody 2019; Than 2019). Od roku 2016 dochází k eskalujícímu konfliktu mezi Národním soudním úřadem a Národní soudní radou, jejíž členové nesouhlasili s některými kroky předsedkyně Národního soudního úřadu. Zejména se jednalo o povýšení soudců či jmenování soudců. Národní soudní rada požadovala přezkoumání praktik předsedkyně, ale ta začala zpochybňovat oprávněnost Národní soudní rady. V Národní soudní radě rezignovali někteří členové na svůj post a místo nich byli nahrazeni novými členy. Avšak volby byly kritizovány. Mnoha soudcům byla zmařena kandidatura. Národní soudní rada se obrátila na Parlament. Došlo k odmítnutí odvolat předsedkyni Národního soudního úřadu. Po velké kritice a vleklých sporech byla roku 2019 předsedkyně odvolána a na její post byl zvolen nový předseda. Ten slíbil svoji nestrannost (Kovács 2019; Vadász 2019). V roce 2019 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 4,75/7,00 (Freedom House nedatováno f).

V Maďarsku je narušená nezávislost médií, která je zapříčiněná nástupem strany Fidesz. Strana získala dvoutřetinovou většinu v maďarském parlamentu, a tak mohla podniknout ústavní změny. Parlament přijal sérii mediálních zákonů. Nejprve poslanci nechali upravit článek Ústavy o svobodě projevu a tisku, později vznikl zákon o regulačních změnách v médiích a komunikacích. Zákon zhotovil Národní úřad pro média a komunikaci, který spojuje telekomunikační i vysílací sféru. Změny nastaly především v personální oblasti. Taktéž byla vytvořena Mediální rada. Parlament do těchto orgánů jmenuje členy, s tím, že v roce 2011 byli všichni nominováni za stranu Fidesz. Stejně tak tomu bylo i s předsedkyní, kterou nominoval premiér Orbán. Nová ústavní změna sklídila kritiku ze strany Evropské komise, která požadovala přepracování nových mediálních zákonů, k čemuž došlo. Spornými se staly zákony o kontrole vyváženosti všech médií či nutnost registrace jakýchkoliv médií. V případě nesplnění podmínek hrozily médiím značné

pokuty. Roku 2014 byl zaveden zákon, podmiňující zdanitelný příjem mediálních společností z reklam. Ohrožovalo to především menší nezávislá média (Bajomi-Lázár 2013: 81–82; Mikolášková 2014; Šmíd 2011). Maďarská média zaznamenala během krátkého období mnoho změn. V Maďarsku je také přítomno mnoho oligarchů. Mezi nejznámější patří Lőrinc Mészáros, dnes již zesnulý Andrew G. Vajna či Heinrich Pecina. Poslednímu zmíněnému muži patřil deník Nepszabadság, který byl v roce 2016 zrušen. Mészáros později odkoupil mediální společnosti od Vajny i Peciny a všechna svá média připojil k nově vzniklému subjektu Středoevropské tiskové a mediální nadaci CEPMF. Subjekt slučuje regionální deníky, televizní, rozhlasová i jiná tištěná média (Kubániová 2019).

Roku 2019 byla na návrh strany Fidesz omezena novinářská práce v prostorech Zemského shromáždění. Byly upraveny možnosti, kde novináři a jejich tým smí participovat. Příkladem je zákaz působení novinářů v chodbě podél jednacího sálu, v chodbě vedoucí k jednacímu sálu. Dále se jedná o restaurace i kavárny a všechny vchody, které politici využívají. Součástí úprav byla i zmínka o odmítnutí komunikace s novinářem, kdy novinář rozhodnutí musí zcela akceptovat (Dull – Kovács 2019). Reporters Without Borders v mediálním žebříčku uvádí, že Maďarsko roku 2019 obsadilo 87. místo (Reporters Without Borders nedatováno a).

Maďarské volby byly ovlivněny ústavou přijatou roku 2012 a spolu s ní se změnil i volební zákon. Volební reforma především upravuje mechanismus voleb. Deáková a Havlík uvádí, že byl snížen počet poslanců z 386 na 199. Ze 199 mandátů je 106 mandátů voleno většinovým systémem v jednomandátových obvodech a zbylých 93 voleno proporčně. V případě, že strany nezískají mandát ve většinové volbě dojde k přičtení všech hlasů. Maďaři, kteří mají maďarské občanství a žijí v zahraničí, mají možnost se podílet pouze na poměrné volbě. Zároveň reforma řeší i národnostní a etnické menšiny. Poskytuje možnost sestavení kandidátní listiny národnostních i etnických menšin. To lze v případě návrhu alespoň 1 % a horní hranicí 1500 voličů zavázaných volit etnické menšiny (Deáková – Havlík 2014: 71–72). Jak je patrné z volebního mechanismu, v novém zákoně poslanci upravili hranice obvodů. Byly vytvořeny nové hranice jednotlivých obvodů, které dle kardinálního zákona mohla změnit pouze dvoutřetinová většina parlamentu. Nejmenší obvody obsahovaly okolo 60 000 voličů

a zahrnovaly oblasti, které po většinu inklinují k volbě strany Fidesz. Největší obvody sčítaly zhruba 90 000 voličů a nacházely se především v levicových baštách opozice (Scheppelle 2022: 52–53). V důsledku neustálého předělávání volebních zákonů dochází k manipulaci reklamních zásad a kampaně ve prospěch vládnoucí strany (Sata – Karolewski 2020: 211). V roce 2019 index volební demokracie v Maďarsku dosáhl hodnot 4,25/7,00 (Freedom House nedatováno f).

Kvalita demokracie v Maďarsku zaznamenává výkyvy. V případě demokratického statusu Maďarsko získalo 51/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 4,07/7, proto země byla hodnocena jako semi-konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno e). Dochází k posilování výkonné moci, jelikož strana Fidesz drží v parlamentu dvoutřetinovou většinu. Exekutiva koncentruje politickou i ekonomickou moc a narušuje systém brzd a protivah. Ústavní soud, ale i opozice jsou omezeni ve své působnosti. V maďarském soudním systému je oslabeno nezávislé soudnictví. Zejména omezení kompetencí a volba soudců do Ústavního soudu. Fidesz, kvůli dvoutřetinové většině v parlamentu může dělat libovolné změny v ústavě a přijímat tak sporné zákony. Velmi kontroverzní byl také proces odvolání předsedkyně Národního soudního úřadu. V případě nezávislosti médií byly přijaty mediální zákony, které omezují média. Sporným aktem je vytvoření Středoevropské tiskové a mediální nadace poskytující podporu vládnoucí straně. Volby v Maďarsku jsou narušeny především volební reformou, která umožňuje překreslení hranic jednotlivých obvodů a tím umožňuje manipulaci s voliči. Také dochází k manipulaci s reklamními pravidly a kampaní.

2.3 Polsko

V čele vlády je strana Právo a spravedlnost pod vedením Jarosława Kaczyńského. Strana Právo a spravedlnost roku 2015 uspěla ve volbách do Sejmu, kdy získala 235 mandátů ze 460 mandátů. Kandidát strany Práva a spravedlnost Andrzej Duda zvítězil v prezidentských volbách (Przybylski 2018: 56). Polsko v mnoha případech postupuje podobně jako Maďarsko. Po prezidentském a parlamentním úspěchu se strana inspirovala maďarským legislativním návrhem změn, jež měl eliminovat systém brzd a protivah. Na rozdíl od Fideszu, ale Právo a spravedlnost nezískala dvoutřetinovou většinu v parlamentu, avšak sestavila jednobarevnou vládu, což straně poskytlo široké možnosti. V čele vlády stála Beata Szydło, ale reálně vládl Jarosław Kaczyński. Došlo k řadě

reforem, jež byly v nesouladu s parlamentními procesy. Zákony byly poslanci přijímány ve zrychleném řízení a opozice neměla možnost vyjádřit se (Sata – Karolewski 2020: 214). Změny nejvíce zasáhly soudní systém. Došlo k rozsáhlým změnám obecných soudů a Nejvyššího soudu. Zákon z roku 2017 zaručuje vládní straně většinu v Národní soudní radě a tím i kontrolu nad soudnictvím, jelikož tato rada má na starost nominaci soudců. Navíc pomocí zákona o snížení důchodového věku soudců zajistila strana odchod většině soudců a místo nich byli dosazeni věrní soudci straně Právo a spravedlnost (Grzymala-Busse 2018: 97; Sata – Karolewski 2020: 216). Nově přijaté zákony narušily svobodu shromažďování a byly nastoleny změny vzdělávacích systémů. Také vládní kontrola nad samosprávami byla posílena. Poslanci byl zřízen Národní institut svobody pro kontrolu přerozdělování dotací Nestátním neziskovým organizacím. Tato instituce vznikla pod premiérovým úřadem (Przybylski 2018: 58–59).

Stejně jako tomu bylo v Maďarsku, tak i v Polsku došlo k řadě personálních změn. Změny byly například provedeny ve veřejné sféře, státních institucích či bankách, kam byli dosazeni pracovníci mnohdy bez odborných znalostí, ale plně oddaní vládní straně (Sata – Karolewski 2020: 211). Je třeba dodat, že roku 2017 byla Beata Szydło v čele vlády nahrazena Mateuszem Morawieckim. Ani přes výše zmíněné okolnosti se vládnoucí strana nezměnila. V roce 2019 opět zvítězila strana Právo a spravedlnost, a to dokonce s historicky nejvyšší volební podporou občanů (Markowski 2020: 1513–1514). V roce 2019 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 4,00/7,00 (Freedom House nedatováno i).

Polská soudní moc prošla řadou změn poté, co se strana Právo a spravedlnost chopila v roce 2015 moci. Po nástupu strany nastaly změny uvnitř soudnictví a tím vyvrcholila polská krize justice. Změny vedené především vládní stranou zasáhly především Ústavní soud. Došlo k výměně soudců, kteří byli standartně zvoleni do funkce. Ústavní soud postupně začal ztrácet kontrolu nad samotnou ústavou. Parlamentem přijatý zákon přiměl část členů Nejvyššího soudu, aby předčasně ukončili svůj mandát odchodem do důchodu. Dále bylo pozastaveno šestileté funkční období prvního předsedy Nejvyššího soudu, přestože ústava za žádných okolností nepovoluje zkrácení funkčního období předsedy Nejvyššího soudu. Změny zasáhly také Národní soudcovskou radu, kde nastalo narušení funkčního období jejích příslušníků a následné politizaci (Wyrzykowski 2019: 417, 420–

421). Po přijetí zásadních změn a nových pravidel soudního systému započala rozsáhlá kritika a diskuse o nezávislosti polského soudnictví. V roce 2019 byla soudní sféra pod značným tlakem. Soudci polského Nejvyššího soudu vynesli rozsudek, který rozhodl o tom, že Státní soudcovská rada není dostatečně nezávislým a objektivním tělesem. Členové Národní soudcovské rady jsou jmenováni vládou, aniž by byly předloženy jakékoliv seznamy kandidátů. Sama rada poté vybírá kandidáty na nové soudce a funguje jako kárný orgán. Mnoho členů Státní soudcovské rady poté zastanou funkce předsedů soudců. Nejvyšší soud zhodnotil, že členové Státní soudcovské rady jsou do jisté míry napojeni na výkonnou i zákonodárnou moc. Dalším tématem téhož roku byla důchodová reforma, jež snižovala věkovou hranici zaměstnanců soudů. Tato reforma překročila evropské právo (Harzer 2019b). Roku 2019 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 3,50/7,00 (Freedom House nedatováno i).

Média v Polsku byla ovlivňována stranou Právo a spravedlnost. V roce 2015 strana otevřeně kritizovala veřejnoprávní média za to, že dostatečně neprosazují národní hodnoty. Sejm schválil zákon o malých sdělovacích prostředcích, který se zabýval především jmenováním veřejnoprávních médií. V tomto ohledu nastaly personální změny, a to především v Polské televizi a Polském rozhlasu. Platnost zákona skončila roku 2016. Právě proto byl téhož roku schválen zákon o Národní mediální radě. Člen zmíněné rady jmenuje Sejm v kombinaci s prezidentem. Jejimi členy nemohou být lidé ve vyšších postech, ale mohou jimi být činní poslanci či politici (Klimkiewicz 2017: 201–202, 207–208). Všechny výše zmíněné zákony byly do značné míry kritizovány nejen státní opozicí, ale především mnoha státy i mezinárodními institucemi. Veřejnoprávní média včetně Polské tiskové agentury jsou dle zákona podřízeny Národní mediální radě. Národní mediální rada rozhoduje o vysílání obsahu médií, a především personálním složení Polské televize, celostátního Polského rozhlasu a zbylých regionálních rozhlasových stanic (Harzer 2020). V roce 2019 nebyl přijat žádný zákon týkající se médií, ale veřejnoprávní média v daném roce široce podporovala vládu v kampani. Řešeným tématem v Polsku bylo vlastnění komerčních médií, přičemž vláda hledala alternativy, jak média navrátit zpět od zahraničních vlastníků. V této souvislosti mnoho politiků ze strany Právo a spravedlnost neustále diskutuje o repolonizaci. Téměř všechna soukromá média vedená zahraničními investory jsou vládou vnímána negativně. Zejména deník Gazeta Wyborcza vydávaný společností Agora či televize TVN, jež spadá pod

americkou společností Discovery (Harzer 2019a). Vláda také kritizuje švýcarsko-německou společnost Ringier Axel Springer, jež v Polsku vydává tiskoviny Fakt a Newsweek také nelze opomenout německou společnost Verlagsgruppe Passau vydávající Polska press. Po prezidentských volbách sílila debata o repolonizaci, jelikož týdeník Fakt zveřejňoval informace o Andrzejovi Dudovi, které mu nepřišly vhodné (Chapman 2020). Zákon o repolonizaci byl schválen, ale prezident Duda se rozhodl mediální zákon vetovat (ČT24 2021). Reporters Without Borders v mediálním žebříčku uvádí, že Polsko roku 2019 obsadilo 59. místo (Reporters Without Borders nedatováno a).

Polské volby byly do jisté míry ovlivněny přijímáním kontroverzních zákonů. Přijaté mediální zákony zajistily větší možnost přístupu k veřejnoprávním médiím straně Právo a spravedlnost. Po uskutečnění voleb podala strana Právo a spravedlnost požadavek na přepočítání hlasů. Především šlo o volební obvody, kde se nedařilo jejím kandidátům, kteří usilovali o mandát senátorů. Nakonec soud požadavek strany zamítl (Lidovky.cz 2019a). Závěrečná zpráva po volbách uvádí, že parlamentní volby roku 2019 poskytovaly každému svobodné vedení kampaně. Kritická pasáž zprávy se věnuje podjatosti médií či používání nevhodných jazykových prostředků během kampaní. Zpráva obsahovala taktéž doporučení, aby všechny strany měly stejný přístup k veřejnoprávním médiím či úpravu legislativy, která zakáže financování kampaní ze státní pokladny a podobně (OSCE 2020). V roce 2019 index volební demokracie v Polsku dosáhl hodnot 6,50/7,00 (Freedom House nedatováno i).

Kvalita demokracie v Polsku zaznamenává výkyvy. V případě demokratického statusu Polsko získalo 67/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,04/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno ch). Z hlediska výkonné moci je posílena exekutiva. Koncentrace politické a ekonomické moci je v rukou strany Práva a spravedlnost. Dochází k omezení role opozice, restrukturalizaci soudních institucí a oslabení Ústavního soudu. Stranou je narušováno polské nezávislé soudnictví. Zejména dochází ke spornému personálnímu složení soudů či omezování soudců důchodovou reformou. Média byla ovlivněna přijatými zákony a veřejnoprávní média otevřeně podporují vládní stranu. Nerovný přístup stran do veřejnoprávních médií částečně narušuje volby.

2.4 Slovensko

Na slovenské politické scéně dominovala už od roku 2010 strana SMER – sociálna demokracia. Ve volbách konaných v roce 2016 strana vládla v koalici spolu se Slovenskou národnou stranou (SNS), Mostem (Most-Híd), a Sietí. Avšak krátce poté se začala straně Siet' rozpadat členská základna, a tak strana ukončila svoji politickou a vládní činnost (Just 2019: 77, 82). S koaliční vládou to bylo ale obtížnější, jelikož od roku 2016 do roku 2018 v čele vlády stál Robert Fico, který po smrti Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové podal demisi prezidentovi Andrejovi Kiskovi. Od roku 2018 stál v čele nové vlády Peter Pellegrini, přičemž tento stav zapříčinil oddělení funkcí premiéra a lídra strany. V této situaci byly poté odhaleny spory uvnitř strany (Marušiak 2021: 38). V roce 2019 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 4,75/7,00 (Freedom House nedatováno m).

Důvěra občanů v soudy roku 2019 byla narušena smrtí Jána Kuciaka a jeho snoubenky. Jelikož došlo k odhalení korupčních činů Mariana Kočnera. Mimo jiné v těchto činech figurovalo mnoho vlivných soudců, mezi které například patří Vladimír Sklenka a Zuzana Maruniaková. V kauze také figurovala Monika Jankovská z ministerstva spravedlnosti (Sliepková – Pinková 2022: 82–83). V roce 2019 slovenské soudy řešily mnoho případů. Jedním z nich byl i návrh generálního prokurátora na rozpuštění strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko. Nakonec slovenský Nejvyšší soud odmítl stranu rozpustit (Lidovky.cz 2019b). Krajně pravicová strana se dlouhodobě staví proti romské komunitě, a dokonce je označena za extremistickou.

V kontextu České republiky se neustále hovoří o minulosti Andreje Babiše, který odmítá, že byl členem StB. Slovenský Ústavní soud znovu začal projednávat kauzu StB Andreje Babiše. V minulosti jeho žaloby byly zamítnuty u obecních soudů, Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, ale i u Ústavního soudu (Nohl – Pergler 2019). Soudnictví téhož roku znamenalo také oslabení Ústavního soudu. Došlo k paralýze Ústavního soudu. Vzhledem k ukončení funkčního období devíti ze třinácti soudců měl být předložen seznam nových kandidátů, ale na tom se Národní rada nedokázala shodnout. Prezident Adam Kiska do funkce jmenoval alespoň tři nové soudce, kteří se postarali o naplnění minimálního počtu sedmi soudců pro chod Ústavního soudu. Po osmi měsících Národní rada odevzdala již odpovídající množství kandidátů nové prezidentce

Čaputové a ta jmenovala šest zbývajících členů. Tímto zdlouhavým procesem se Ústavní soud dostal do značného časového skluzu, jelikož vzrostl počet nevyřešených případů (ČT24 2019a). Roku 2019 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 5,00/7,00 (Freedom House nedatováno m).

V případě Slovenska také ovládají mediální prostor oligarchové, kteří skupují mediální společnosti. Jde například o již dříve zmíněnou skupinu PPF Petra Kellnera, jenž se roku 2018 stala vlastníkem CME a společnosti Markíza-Slovakia. Dalším případem může být MAFRA Slovakia vedená společností Agrofert, jež přejala časopisy Bauer Media (Krasko 2021). Obdobně jako v České republice jsou veřejnoprávní média kritizována jednotlivými politiky. Ve Slovensku se na kritice podílel například Robert Fico, který má všeobecně negativní smýšlení o médiích. Ficovy výroky, ve kterých politik nabádal poslance ke změně vedení ve veřejnoprávním rozhlasu, a v televizi Slovenska způsobily rozruch. V tomto kontextu International Press Institute označil výroky za nevhodné a vybídl k nezasahování do medií (TREND 2017).

V roce 2017 byl do čela Rozhlasu a televize Slovenska (RTVS) zvolen Jaroslav Rezník. Tato volba vzbudila obavy z údajného napojení Jaroslava Rezníka na Slovenskou národnou stranu. Jaroslav Rezník nechal zaměstnat tři bývalé tiskové mluvčí ze státní sféry na manažerské posty, což u některých žurnalistů nabylo dojmu, že může jít o střet zájmů. Dalším znepokojivým aktem bylo zrušení investigativního pořadu Reportéri, který byl po protestech opět obnoven, ale s jiným pracovním týmem (Urbániková 2021: 97–98). Eskalující spory uvnitř slovenských veřejnoprávních médií se stupňovaly a docházelo k mnoha protestům. Vše vyvrcholilo tím, že několika zaměstnancům nebyla prodloužena smlouva a v tomto důsledku i mnoho reportérů z RTVS odešlo. Novináři sepsali dopis vyjadřující nespokojenost s vedením RTVS, ale Jaroslav Rezník všechna tvrzení reportérů odmítl (Harzer – Nečásková 2018).

V roce 2019 se na Slovensku řešila vražda investigativního novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky Martiny Kušnírové. Po smrti novináře zveřejnila redakce Aktuality.sk, ve které Kuciak pracoval jeho poslední článek. Článek se věnoval napojení italské mafie na zaměstnance Úřadu vlády Slovenské republiky. Jmenovitě na Máriu Troškovou, která spolupracovala s Robertem Ficem (Mrvová – Turček 2018: 8). Jak již bylo zmíněno

dříve, v této souvislosti začaly na Slovensku demonstrace, které vedly k rezignaci premiéra Roberta Fica a vnitropolitickému tlaku. V této souvislosti došlo na slovenské politické scéně k projednávání a schválení novely tiskového zákona. Všichni zástupci veřejných státních institucí včetně politiků dostanou možnost reagovat či případně očistit svoji pověst prostřednictvím tisku. A to v případě, že dojde k nepřesnému poskytnutí informací či pošramocení reputace osoby (iDnes.cz 2019). Reporters Without Borders v mediálním žebříčku uvádí, že Slovensko roku 2019 obsadilo 35. místo (Reporters Without Borders nedatováno a).

OSCE/ODIHR uvádí, že na slovenském území jsou respektovány demokratické soutěživé a spravedlivé volby. Občané mohou vybírat mezi mnoha stranami a volební reforma z roku 2014 stanovuje financování kampaní politických stran a zabraňuje kupování volebních hlasů. Kontrolu nad financováním provádí státní komise, která také zajišťuje výsledky voleb. Občané mohou volit osobně nebo prostřednictvím voličských průkazů a Slováci žijící v zahraničí poštou. Veřejnoprávní média fungují nestranně, avšak některá komerční média se nestranností neřídí. Veřejné průzkumy v roce 2016 byly zakázány na dva týdny dopředu (OSCE/ODIHR 2016: 1–2). V roce 2019 index volební demokracie na Slovensku dosáhl hodnot 6,25/7,00 (Freedom House nedatováno m).

Kvalita demokracie na Slovensku nezaznamenává značné výkyvy. Trvale nedochází ke změnám, které by měly změnit charakter režimu. V případě demokratického statusu Slovensko získalo 73/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,36/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno l). Z hlediska výkonné moci nedochází k nadměrnému posilování výkonné moci, ačkoliv některé výroky politiků se mohou zdát sporné, tak nejde o jev, který by nasvědčoval demokratické erozi. Slovenský soudní systém neporušuje zásady nezávislého soudnictví. I když došlo k problému se jmenováním členů Ústavního soudu, tak nelze říci, že by nastalo narušení nezávislého soudnictví. V případě mediální sféry dochází ke krizi uvnitř veřejnoprávních médií, navíc média byla pod značným tlakem po smrti Jána Kuciaka. Celkově lze zhodnotit, že v mediální sféře dochází k občasným výkyvům, ale rozhodně nenastává narušení nezávislosti médií. Volby na Slovensku probíhají dle demokratických zásad, jediná omezení je zákaz předvolebních průzkumů na dva týdny dopředu a občasná neobjektivnost komerčních médií.

3 Kvalita demokracie během pandemie covid-19

Celý svět se potýkal s celosvětovou pandemií covid-19. Pandemie prověřila připravenost jednotlivých státních aktérů na řešení krizové situace a přijímání různých protipandemických opatření (Guasti 2020b; Lehrner 2021). Už tehdy bylo jasné, že stávající demokracie jednotlivých států bude vystavena vysokému tlaku. Rapeli a Saikkonen upozorňovali, že covid-19 bude mít devastující dopady na demokracii v zemích, kde probíhá už před pandemií narušení demokracie. Zmínka je především o Polsku a Maďarsku (Rapeli – Saikkonen 2020: 26). Země Visegrádské čtyřky byly onemocněním covid-19 zasaženy v březnu roku 2020. Každý ze států Visegrádské čtyřky po propuknutí pandemie jednal jinak.

3.1 Česká republika

Z hlediska exekutivy byla roku 2020 u moci vláda ANO 2011 spolu s Českou stranou sociálně demokratickou. V březnu vláda vyhlásila třicetidenní nouzový stav, který posiluje pravomoci vlády vydávat mimořádná opatření. V březnu byl také zaveden stav legislativní nouze a mnoho covidových opatření. Mezi zavedená opatření patřila povinná karanténa, uzavření hranic, omezení pohybu osob, omezení akcí, uzavření škol, veřejných prostorů i maloobchodních prodejnů (Špaček 2020: 261–262). Přestože bylo zavedeno mnoho opatření, některá nařízení nebyla vždy správně definovaná. Dokládá to i situace z dubna, kdy městský soud zpochybnil zákonnost některých vládních opatření z března, jelikož opatření byla pod vyhláškou ministerstva zdravotnictví nikoliv v rámci nařízení vlády nouzového zákona. Na podzim se poté opakovala podobná situace (Naxera – Stulík 2022: 482).

Během pandemie uvnitř vlády docházelo ke koaličním bojům mezi ANO 2011 a sociálními demokraty. To způsobilo, že ministerstvo zdravotnictví řízené stranou ANO a ministerstvo vnitra pod vedením sociální demokracie nezávisle na sobě skupovalo respirátory a zdravotnické pomůcky za rozdílné ceny. Kvůli nouzovému stavu nebyl přímý dohled nad nákupem materiálů, a tak nákupy materiálů nebyly vždy zcela transparentní. Spory byly patrné i při zřízení Ústředního krizového štábu, kdy premiér vynechal Jana Hamáčka a do čela vybral Romana Prymulu. Prymula se později funkce vzdal a byl nahrazen ministrem vnitra (Bušíková – Baboš 2020: 500–501). Během dubna a května došlo k rozvolňování opatření, což ve svém důsledku způsobilo masivní nárůst

nakažených osob, který byl v srpnu vládou i premiérem bagatelizován. V říjnu byl opět přijat nouzový stav a znovuzavedení opatření (Klimovský – Malý – Nemeč 2021: 92–93). Koncem roku 2020 začala rozsáhlá očkovací kampaň. V souvislosti s očkovaním je třeba zmínit ruskou vakcínu Sputnik V, která způsobila roku 2021 mnoho nejasností. Prezident Miloš Zeman prosazoval dovoz ruské vakcíny a domluvil s prezidentem Putinem její poskytnutí, ale s tím nesouhlasila opozice ani ministr zdravotnictví Jan Blatný, jelikož vakcína nebyla schválena Evropskou lékovou agenturou. Prezident požadoval výměnu ministra zdravotnictví i premiér vyvíjel tlak na ministra zdravotnictví, kvůli vakcíně. Nakonec byl Blatný nahrazen Petrem Ahrenbergem. V důsledku mnoha okolností premiér upustil od svého plánu a prezident přemluvil k dovozu vakcín ministra vnitra Hamáčka. Rozhodnutí vyvolalo kritiku ze strany premiéra. Nakonec k importu nedošlo, jelikož byla zveřejněna kauza Vrbětice (Atamanenko – Konopka 2022: 11; Guasti – Bílek 2022: 607–608).

Parlament přijal v roce 2021 Pandemický zákon. Pandemický zákon posiluje kontrolní mechanismy, omezuje činnost institucí, ale nemá kompetence zavádět opatření, která omezují lidská práva a také může být spjat s krizovou pohotovostí (Kraus – Bonuš – Karlický – Černý 2021). I přes přijetí Pandemického zákona vláda během roku neustále prodlužovala nouzový stav. V témže roce se zhoršil zdravotní stav Miloše Zemana a prezident skončil v nemocnici. Prezidentská kancelář odmítla informovat o zdravotním stavu prezidenta, a tak nebylo jasné, zdali dokáže plnit své prezidentské povinnosti. Předseda senátu Miloš Vytrčil získal informace od nemocnice, které zpochybňovaly navrácení prezidenta do úřadu. Nastala diskuse o ústavním článku číslo 66, který převádí prezidentské pravomoci na premiéra a předsedu sněmovny, a to do doby, než prezident bude schopen vykonávat svoji práci. K tomu nedošlo, jelikož byl Zeman z nemocnice propuštěn (Kudrnáč – Petrušek 2022: 125). V roce 2021 probíhaly v České republice parlamentní volby. Volby vyhrála koalice SPOLU, druhý největší počet hlasů měla strana ANO 2011 a dále následovala koalice PirStan a SPD. Po sestavení vlády Petrem Fialou prezident Zeman odmítl do funkce ministra zahraničí jmenovat Jana Lipavského z důvodu nedostatku zkušeností, ale nakonec prezident ustoupil (Kudrnáč – Petrušek 2022: 112, 114, 117). Od roku 2022 funguje nová vláda. V roce 2020 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 4,75/7,00 (Freedom House nedatováno c). Stejných hodnot dosáhla Česká republika i v roce 2021 (Freedom House nedatováno d).

Soudnictví bylo kvůli světové pandemii covid-19 velmi ovlivněno. Během roku 2020 soudy řešily mnoho případů spjatých s covidovými opatřeními vlády, ale i drobné krádeže za nouzového stavu. Mezi nejzásadnější případy soudu patří přezkoumávání mimořádných opatření nastolených vládou. Městský soud v Praze v dubnu 2020 vydal rozsudek týkající se omezení svobody pohybu, zákazu cestovat i povinného uzavření obchodů. Stanovením rozsudku bylo ustanoveno, že opatření byla nezákonná a v mnoha případech nejasně formulovaná. Vláda po krátkém váhání rozsudek přijala (Guasti 2020a: 481). V roce 2021 soudy pokračovaly v přezkoumávání covidových opatření, přičemž nejkontroverznější situace nastala na jaře 2021. Vláda v únoru vyhlásila nový nouzový stav. Rozhodnutí proběhlo bez souhlasu Poslanecké sněmovny, která nechtěla prodloužit předchozí nouzový stav. Vyhlášení nového nouzového stavu bylo odůvodněno žádostí hejtmanů, kteří o něj usilovali, přičemž senátoři s tímto postupem nesouhlasili a odvolali se na Ústavní soud. Ten zavrhl přezkum prohlášení, ale ve svém důsledku zhodnotil, že kroky vlády byly protiústavní (Chvojka – Kovalčík 2022: 118–119). Oproti tomu Nejvyšší správní soud byl aktivnější. V červnu zrušil omezení nařazená ministerstvem zdravotnictví, které poskytovaly účast na různých akcích jen s očkováním, negativním antigenním testem či potvrzením od lékaře. Stejně tomu bylo i v případě omezení barů a restaurací, kdy Nejvyšší správní soud zrušil opatření ministerstva zdravotnictví, které ale vydalo nová stejná omezení bez ohledu na rozhodnutí soudu (Chvojka – Kovalčík 2022: 126). Celý postup Nejvyššího soudu se tak konal znovu.

Téhož roku prezident Miloš Zeman jmenoval několik nových soudců. Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman rezignoval na svůj post po neustálé kritice ministryně spravedlnosti Marii Benešové. Poslední kritika zazněla především kvůli kauze Vrbětice, kdy Benešová kritizovala výstup Zemana na tiskové konferenci. Dle ministryně přesáhl svých pravomocí, a dokonce zvažovala i podání kárné žaloby. Za to však Benešová sklidila velkou kritiku. Po rezignaci Pavla Zemana ministryně popřela jakýkoliv podíl viny na jeho odchodu (Gričová 2021). V roce 2020 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 6,00/7,00 (Freedom House nedatováno c). Oproti tomu v roce 2021 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 5,75/7,00 (Freedom House nedatováno d).

Z hlediska médií téměř všechna veřejnoprávní i soukromá média poskytovala informace o pandemii covid-19. Velmi často byly vysílány tiskové konference vlády,

kteřé informovaly o přijatých opatřech. Média během pandemie covid-19 čelila mnoha falešným zprávám a dezinformacím, které v občanech vyvolávaly obavy a nejasnost. V roce 2020 se na návrh Hany Lipovské uskutečnilo odvolání pětičlenné komise z Rady České televize. Komise se podílí společně s Radou České televize na projednání finančních a právních záležitostí. Odvolání komise kritizoval Senát, ale i bývalý ministr kultury Zaorálek či radní Šarapatka. Ti společně zastávali názor, že se musí projednat, zdali bylo odvolání v souladu se zákonem. Mezitím Andrej Babiš jednal s ředitelem České televize Petrem Dvořákem o financování televize (Pokorná 2020). Na jaře roku 2021 měla být provedena volba členů do Rady České televize, která nebyla úspěšná. Důvod, který předcházal neúspěšné volbě byl, že volební výbor zhotovil seznam dvanácti kandidátů, ale do užšího výběru se dostali především kritici České televize a někteří mediální specialisté nikoliv. Později bylo zjištěno, že u třech kandidátů nominující organizace nenaplnily zákonné požadavky (Berger 2021). Ve svém důsledku nezvolení nových členů do Rady České televize musela řešit nová Poslanecká sněmovna. Až na čtvrtý pokus byli v roce 2022 jmenováni noví členové Rady České televize. Volba probíhala veřejně, což byla změna oproti obvyklému tajnému hlasování (Rambousková 2022).

Další čin, který byl v souvislosti s médii kritizován bylo omezování přístupu novinářů na tiskové a online konference. Jedním z příkladů může být odepření vstupu některým českým i zahraničním novinářům na tiskovou konferenci po jednání Andreje Babiše a Viktora Orbána. Proti tomuto aktu se vyhradily Český národní výbor Mezinárodního tiskového institutu (CZ IPI) a Nadační fond nezávislé žurnalistiky (NFNZ). Například FORUM 24 mělo zakázáno účastnit se online konferencí nebo kancelář prezidenta odmítla sdělování informací třeba časopisu Respekt, Deníku N, zpravodaji Seznam Zprávy či některým zaměstnancům České televize (International Press Institute 2021). Reporters Without Borders ve svém mediálním žebříčku uvádí, Česká republika roku 2020 obsadila 40. místo, stejně tak tomu bylo roku 2021, ale v roce 2022 obsadila 20. místo (Reporters Without Borders nedatováno b; Reporters Without Borders nedatováno c; Reporters Without Borders nedatováno d).

Volby a volební procesy byly upraveny v důsledku pandemie covid-19. V roce 2020 se konaly senátní a komunální volby na území České republiky. Byla schválená legislativa

poskytující možnost volit osobám, které jsou v izolaci či karanténě, kvůli onemocnění covid-19. Byla poskytnutá možnost hlasovat z automobilu, pomocí přenosné urny a pro uzavřená zařízení sociálních služeb měla být zřízená speciální komise (Dlupalová nedatováno). Následně volby proběhly v řádném termínu dle demokratických pravidel. V roce 2021 nastala změna volebního zákona. Ústavní soud se začal zabývat volebním zákonem po stížnosti několika senátorů. Nakonec dospěl ke stanovisku, že volební zákon musí podstoupit změny. Problematická byla výše volební klauzule, rozdílnost velikosti krajů a počtu mandátů, ale také D'Hondtova metoda přepočtu hlasů. Byla schválena novela volebního zákona, která zanechala volební klauzuli 5 %, ale upravila klauzuli pro koalice. Například koalice o dvou stranách musí získat minimálně 8 % hlasů a trojčlenná 11 % hlasů. Byl zaveden nový systém přepočtu hlasů na mandáty, jež je odlišný pro volby na krajské a celostátní úrovni (Švec – Ligas 2021). V říjnu roku 2021 byly v České republice volby do Poslanecké sněmovny. Volby proběhly v předem stanovených termínech a byla dodržena všechna kritéria demokratických voleb. V roce 2020 index volební demokracie dosáhl hodnot 6,75/7,00 (Freedom House nedatováno c). V roce 2021 index volební demokracie dosáhl stejných hodnot jako v předchozím roce (Freedom House nedatováno d).

Kvalita demokracie v České republice zaznamenala drobné výkyvy, ale tyto výkyvy neznamenaají automaticky změnu režimu. V roce 2020 demokratický status České republiky získal 77/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,64/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno b). V roce 2021 demokratický status České republiky získal 76/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,57/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno c). V roce 2022 demokratický status České republiky získal 76/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,54/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno d). Výkonná moc byla posílená prodlužováním nouzového stavu, který poskytuje minimalizaci kontrol a zároveň kroky premiéra a prezidenta hrají důležitou roli. V případě soudnictví docházelo k transparentním přezkumům covidových opatření. Ve společnosti stále zněla kritika vyšetřování kauzy Bečva či nevyřešený střet zájmů Andreje Babiše. Ve svém důsledku to nemusí znamenat odchýlení od nezávislého soudního systému. Z hlediska médií byl zdoluhavý výběr členů do Rady České televize. Mnoho debat vyvolalo odepření vstupu

vybraným novinářům na tiskovou konferenci Babiše a Orbána, což lze považovat za omezení nezávislosti médií. Volby probíhají dle demokratických hodnot, jediným problematickým aspektem je změna volebního zákona těsně před volbami do Poslanecké sněmovny.

3.2 Maďarsko

V důsledku pandemie Maďarsko v březnu na svém území zavedlo nouzový stav. Krizový štáb zodpovědný za covidová opatření fungoval již od ledna roku 2020. Parlament v březnu přijal Autorizační zákon, který vládě zajišťuje možnost vytvářet opatření či nahrazovat existující zákony, aniž by došlo k časovému omezení. V důsledku zákona nejsou nová opatření probírána v parlamentu ani brána v souladu s ústavou (Hajnal – Jeziorska – Kovács 2021: 618). Daný zákon zcela jistě posiluje výkonnou moc. V důsledku Autorizačního zákona bylo nastoleno několik opatření, která s covidovým onemocněním ani nesouvisela. Pouze část financí byla vládou použita v boji proti covidu-19 a zbytek financí byl užit na renovace stadionů a sportovišť. V tomto důsledku byl snížen rozpočet financování politických stran a finance samospráv se odváděly do národní pokladny. Parlamentem byla přijata opatření, která stanovila odnětí svobody v případě šíření nepravdivých informací a novinářům byla odejmuta možnost tázat se na tiskových konferencích (Wolford 2021: 20–21). Velice kontroverzní byla řada zákonů přijatá v nouzovém stavu. Mezi tyto zákony lze zařadit například privatizaci univerzit či zákony omezující LGBTIQ skupiny.

V červnu byl omezen Autorizační zákon, ale v platnost vzešel Přejídný zákon, jež poskytoval vládě možnost přijímat opatření v době stavu zdravotní nouze. Stav zdravotní nouze stanovuje i ruší vláda a je omezen na 6 měsíců s možností prodloužení na neomezenou dobu. V důsledku toho mohl být po naplnění své lhůty ještě třikrát prodloužen. V listopadu byl prezidentem zaveden stav nebezpečí a Parlamentem přijat druhý Autorizační zákon, který vládě dával možnost prodloužení opatření o 90 dní od platnosti. V únoru roku 2021 byl opět nastolen stav nebezpečí a přijat třetí Autorizační zákon. Jejich platnost skončila až v červnu roku 2022 (Hungarian Helsinki Committee 2022: 1–2, 4–6). V roce 2021 se Maďarsko stalo prvním státem z Evropské unie, který pomocí regulačního souhlasu Srbska schválil vakcínu Sputnik V, i přestože to bylo v rozporu s Evropskou lékovou agenturou. Orbán využil importu vakcíny Sputnik

V k vlastnímu zviditelnění a společnosti vykreslil kritizující opozici a nevládní média ve špatném světle. Také nechal udělat kampaň, která vinila opozici z vysoké úmrtnosti, a tak ochránil vládu před případnou kritikou (Guasti – Bílek 2022: 596, 605–606). V roce 2020 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 3,00/7,00 (Freedom House nedatováno g). Stejných hodnot dosáhlo Maďarsko i v roce 2021 (Freedom House nedatováno h).

Z hlediska soudnictví byl v roce 2020 Zsolt András Varga prezidentem nominován na předsedu Nejvyššího soudu. Od roku 2019 platí, že nominant na předsedu Nejvyššího soudu nemusí mít pětiletou kvalifikaci obecného soudnictví. Národní soudní rada, jejíž funkce je čistě poradní, odmítla v drtivé většině nominaci Vargy, jelikož nesouhlasí s úpravami zákonů (Kazai – Kovács 2020). I přes to byl Varga zvolen a jeho působnost v Nejvyšším soudu byla zarážející. V roce 2021 probíhala nominace pěti nových soudních kandidátů, kde docházelo k obcházení Národní soudní rady. Panovala neinformovanost v případě zisku některé ze soudních pozic a tím pádem nebylo jasné pořadí obsazených pozic a předseda si mohl vybrat své favority. Například Barnabás Hajas byl zvolen, i když neměl odborné znalosti a byl jmenován na neurčitou dobu. V tomto důsledku dochází k porušení právního státu stanoveného Evropskou unií (Bárd – Kazai 2022: 189–190).

Eskalující konflikt mezi maďarskou vládou a Evropskou unií o migraci uprchlíků vyústil rozhodnutím soudu. Ústavní soud rozhodl, že maďarská vláda má právo na to vytvářet svá vlastní opatření v případě, že tak neučinila Evropská unie. Ústavní soud nezhodnotil, jaké právo je nadřazené, jestli maďarské či práva Evropské unie. Maďarský premiér je sám velkým odpůrcem migrantů a zasazuje se o to, aby imigrační politika Maďarska zůstala nezměněna (Szakacs – Than 2021). V roce 2020 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 4,25/7,00 (Freedom House nedatováno g). V roce 2021 index nezávislé soudní moci dosáhl stejných hodnot jako rok předtím (Freedom House nedatováno h).

Maďarská média byla také zasažena pandemií covid-19 a její regulace byla nejpřísnější ze všech států Visegrádské čtyřky. I v Maďarsku došlo k šíření nepravdivých zpráv a dezinformací. Maďarský Parlament v tomto kontextu nechal vytvořit zákon, který umožňuje odnětí svobody až na pět let za šíření dezinformací týkající se covidu-19

(Reisher 2022: 54). Mnoho dalších nesrovnalostí nastávalo během samotných lockdownů. Byly zavedeny tiskové schůze s lékařem, ale přístup médií byl omezen pouze na e-maily s dotazy, které po většinu času nebyly zodpovězeny. Novináři tak spoléhali na speciální žádosti o svobodě informací (FOI). Instituce podávaly informace v krátkých časových intervalech a maximální doba trvání byla 15 dní, v případě přetížení šlo navýšit dobu trvání o dalších 15 dní. To se však po nařízení vlády změnilo. Doba poskytnutí informací byla navýšená na maximálně 90 dnů. Po zrušení výjimečného stavu se FOI vrátilo k původnímu znění (Zöldi 2020). Zmíněný akt poukazuje na to, jak se novinářská práce během pandemie velmi komplikovala a novináři měli velmi omezenou možnost získat kvalitní informace. S omezením novinářské práce souvisí i již zmíněný zákaz některých médií na tiskovou konferenci premiérů České republiky a Maďarska.

V roce 2020 maďarská Mediální rada zavrhlá prodloužení licence stanici Klubrádió. Rozhodnutí potvrdil v roce 2021 i Metropolitní soud v Budapešti a zamítl, tak stížnost Klubrádió. Stanice je známá tím, že dlouhodobě kritizovala vládu. Její licence vypršela 14. 2. a její působnost se přesunula na internet. Stejně tak došlo roku 2020 k zmaření činnosti internetového zpravodajství Index (Reporters Without Borders 2021a). Společnost byla pod tlakem, zejména poté co byly zveřejněny informace investigativních médií o údajném sledování novinářů. Mezi země podílející se na tomto aktu dle závěrů mělo patřit i Maďarsko. Pomocí spywaru Pegasus mělo být sledováno několik maďarských novinářů, právníků, ale i osoby spjaté s politikou či kriminalistikou. Tato tvrzení však ministr zahraničí Péter Szijjártó striktně odmítl, ale opozice vybízela k vyšetření této kauzy. Stejně tak podpořila prošetřování i Ursula von der Leyen (Palata 2021). Reporters Without Borders ve svém mediálním žebříčku uvádí, Maďarsko roku 2020 obsadilo 89. místo, roku 2021 obsadilo 92. místo a roku 2022 obsadilo 85. místo (Reporters Without Borders nedatováno b; Reporters Without Borders nedatováno c; Reporters Without Borders nedatováno d).

Z hlediska voleb došlo k omezení Autorizačním zákonem, který pozastavil téměř vše v zemi. Kvůli Autorizačnímu zákonu byly vymezeny zásady, jak zabránit ohrožení pandemií. Byly oddáleny doplňovací volby, ale i celostátní a místní referenda. Vše se mělo uskutečnit po ukončení nouzového stavu (Szente – Gárdos-Orosz 2022: 160). Následně doplňovací volby byly uskutečněny. V roce 2021 byla Parlamentem zavedena

novela zákona, která upravuje pojem bydliště osoby, místo, kde občan skutečně bydlí. Nově se to nazývá kontaktní adresa člověka a osoba zde nemusí bydlet. Novela byla přijata i z toho důvodu, že poslední roky v maďarských volbách narůstá trend volebního turismu. To znamená, že člověk může hlasovat odkudkoliv, kde nemá své trvalé bydliště. Do přijetí novely zákona mohli například Maďaři žijící v zahraničí hlasovat jen pro stranu, nikoliv vybírat mezi jednotlivými kandidáty. Nyní si mohou lidé zařídit bydliště na maďarském území a budou mít právo rozhodovat, jak o straně, tak o kandidátech. Zrušila se i novela trestního zákoníku, která trestala lidi za falešné adresy. Vláda novelu ospravedlnila tím, že mnoho občanů stejně skutečně nežije na místě, které uvádí. Nejčastěji volební turistika přispívá vládním stranám (Döbrentey 2021). Přesně to se projevilo roku 2022 u maďarských voleb, kdy velký počet občanů hlasoval v jiné lokalitě, než je jejich skutečné bydliště. Aspektem těchto voleb byl nerovný přístup k médiím, kdy opozice měla omezený prostor i finance pro svojí prezentaci. Orbán těsně před volbami využil války na Ukrajině, kdy občanům slíbil neutralitu v konfliktu a tím si zajistil hlas mnoha obyvatel. Garrymandaring také přispěl k vítězství Fidesz (Scheppele 2022: 47–48, 53,55).

V návaznosti na již dříve zmíněné zákony týkající se skupiny LGBTIQ se stal velice kontroverzní akt. Stalo se jím referendum o ochraně dětí, které mělo proběhnout stejně jako volby do parlamentu v roce 2022. Mnoho organizací zahájilo kampaň proti tomuto referendu, ve kterém došlo ke kritice otázek i samotného referenda. Nakonec referendum nevzešlo v platnost (Takács – Fobear – Schmitsek 2022: 44). V roce 2020 index volební demokracie dosáhl hodnot 4,25/7,00 (Freedom House nedatováno g). V roce 2021 index volební demokracie dosáhl stejných hodnot jako v předchozím roce (Freedom House nedatováno h).

Kvalita demokracie v Maďarsku zaznamenává výkyvy, což prokazuje i klesající index demokracie. V roce 2020 demokratický status Maďarska získal 49/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 3,96/7, proto země byla hodnocena jako přechodný nebo hybridní režim (Freedom House nedatováno f). Roku 2021 demokratický status Maďarska získal 45/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 3,71/7, proto země byla hodnocena jako přechodný nebo hybridní režim (Freedom House nedatováno g). V roce 2022 demokratický status Maďarska získal 45/100 % a demokratické skóre nabylo

hodnot 3,68/7, proto země byla hodnocena jako přechodný nebo hybridní režim (Freedom House nedatováno h). Z hlediska výkonné moci dochází k posilování exekutivy za pomoci Autorizačního zákona, stavu nouze i stavu zdravotní nouze. Schválení vakcíny Sputnik V vedlo k posílení role premiéra. Také je narušováno maďarské nezávislé soudnictví, které vede spory s Evropskou unií o nadřazenosti práv či pochybné jmenování soudců. Nezávislé fungování médií bylo také narušováno. Dochází k omezování poskytnutí informací novinářům a odepření vstupu na tiskové konference, neprodloužení licence stanici či podezření na odposlouchávání novinářů. Z hlediska voleb je mnoho okolností, které nasvědčují netransparentnosti voleb, jako neudání adresy místa bydliště, omezení zahraničních voleb, nerovný přístup k médiím i gerrymandering.

3.3 Polsko

Z hlediska exekutivy, čelila pandemii strana Právo a spravedlnost. V případě Polska byl Parlamentem v březnu přijat speciální Zákon o covid-19, který upravil mnohé zákony o nemocech, tak aby mohlo dojít k úspěšnému boji s virem. Mimo jiné byla přijata opatření omezující základní práva a svobody, ale i ekonomické a hospodářské svobody. Vláda stanovila zákaz práva shromáždit se včetně různých akcí, uzavírání vzdělávacích institucí, obchodů, služeb. Zákon o covid-19 zajistil posílení výkonné moci. Došlo k narušení systému brzd a protivah, a tedy parlament i soudy měly omezenou možnost kontroly. Zákon také stanovil lhůtu výjimečného stavu na 180 dní, i když ústava jasně hovoří maximálně o 90 dnech (Guasti 2020b: 53; Jaraczewski 2020). Polská vláda prosadila, na rozdíl od předchozích států, nový formát omezení. Nezavedla ústavní plošný nouzový stav navázaný na stav přírodních katastrof, ale místo toho zavedla epidemický stav. Hlavním důvodem bylo, že stav přírodních katastrof omezuje možnost voleb, což u epidemického stavu nehrozí. Úprava zákona o infekčních nemocech způsobila nezvratné změny po epidemii (Drinóczi – Bień-Kacała 2020: 187–188). V důsledku zvýšení počtu nakažených onemocnění covid-19 byly v září sníženy počty poslanců uvnitř Sejmu na 50 osob. Zbytek poslanců pracoval dálkově, což snižovalo možnost kontroly opatření a omezenost informací. V tomto ohledu obvykle docházelo k přehlasování návrhů opozice. Mezi konkrétní příklady patří například návrh na vyslechnutí ministra zdravotnictví, kvůli covidové připravenosti a následná diskuse o odvolání ministra. Opozice nezískala dostatečný počet hlasů, a tak ministr zůstal ve svém postu (Bień-Kacała 2021: 292–293).

Rok 2021 znamenal pro Polsko další pokles demokracie a vláda i nadále posilovala svoji moc. Kromě očkování a opatření proti covidu-19, vláda mimo jiné řešila migrační krizi. Bělorusko umožnilo přístup uprchlíkům do států Evropské unie, přičemž Polsko stanovilo, že bez řádných dokladů nemají uprchlíci povolen vstup na území. Bělorusko odmítlo uprchlíky a Polsko vyhlásilo stav nouze, který zajistil nepřístupnost novinářům, občanům i nevládním organizacím na hranice a tím započala rozsáhlá krize (Jasiewicz – Jasiewicz-Betkiewicz 2022: 371). V roce 2020 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 3,75/7,00 (Freedom House nedatováno j). Roku 2021 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 3,50/7,00 (Freedom House nedatováno k).

Polský soudní systém byl pod tlakem, nejen kvůli covidovým restrikcím, ale i kvůli eskalujícímu konfliktu s Evropskou unií. Byl přijat tzv. Náhubkový zákon, který zpolitizoval kárná řízení proti soudcům, mezi které třeba nově patří odebrání soudcovské imunity, popřípadě i zadržení soudce. Tyto funkce má kárný senát Nejvyššího soudu, ale jeho vznik je v nesouladu s právy Evropské unie a ústavou. Soudci mohou být potrestáni za zpochybňování verdiktů jiných soudních institucí, nezasáhnutí při porušování ústavnosti či neplnění své práce. Mimo jiné soudci mohou být propuštěni z práce nebo přemístěni do jiného soudu, kde budou vykonávat svoji práci (Gajda-Roszczyńska – Markiewicz 2020: 465). Zmíněný zákon byl pod značnou vlnou kritiky. Evropská unie dlouhodobě kritizovala Polsko za narušování právního státu. Hlavním tématem diskusí se stalo soudnictví. Již v minulosti Evropská unie kritizovala reformy soudnictví, mezi které patří například zřízení Národní soudní rady, jejíž funkcí je jmenování soudců a důchodovou reformu. Evropský soudní dvůr rozhodl, že kárný senát Nejvyššího soudu porušuje zásady právního státu. Také nově přijatý tzv. Náhubkový zákon je v rozporu s lidskými právy. V tomto důsledku Evropská unie zablokovala Polsku i Maďarsku rozpočet, který měl především finančně pomoci, kvůli ztrátám pandemie covid-19 (Achler 2020). V říjnu 2020 Ústavní soud rozhodl o zákazu potratů, kvůli porušení práva na život a případným vadám plodu. Následně po této zprávě nastaly v Polsku hromadné demonstrace, na které reagoval prezident Duda s návrhem zákona o interrupcích ve zvláštních případech. Zpráva o rozhodnutí Ústavního soudu byla zveřejněna až v lednu roku 2021 (Nayar – Gamier 2022: 33).

I v roce 2021 sílily spory mezi Evropskou unií a Polskem. V červnu 2021 Ústavní soud rozhodl, že nařízení Evropského soudního dvoru jsou proti polské ústavě. Avšak největším konfliktem byl rozsudek vydaný v říjnu Ústavním soudem, který zpochybnil nadřazenost práv Evropské unie nad polskými. Evropská komise na tento akt reagovala oficiálním upozorněním Polska (Rankin 2021). Téhož roku se také Soudní dvůr Evropské unie postavil proti Polsku. Soud udělil v září Polsku pokutu za stálou činnost kárného senátu Nejvyššího soudu. Tomuto orgánu měla být pozastavena činnost již v srpnu, ale stále působil. V případě uposlechnutí nařízení soudu, pokuta pomine. Polsko mělo platit pokutu ještě za doly Turów, ale ani k tomu nedošlo (Advokátní deník 2021). V roce 2020 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 3,25/7,00 (Freedom House nedatováno j) a následujícího roku 2021, polský index nezávislé soudní moci dosáhl stejných hodnot jako rok předtím (Freedom House nedatováno k).

Média v Polsku byla ovlivněna nejen pandemií covid-19, ale především celou řadou faktorů, které do značné míry ukazují narušení nezávislých médií v Polsku. Po volbách v Polsku opět poslanci zejména ze strany Právo a spravedlnost vedli debaty o úpravách mediálních zákonů. Roku 2020 PKN Orlen petrochemická společnost, odkoupila od Verlagsgruppe Passau Capital Group vydavatelskou společnost Polska Press zahrnující polské regionální deníky (Guzek – Grzesiok-Horosz 2022: 1252). Společnost PKN Orlen je napojena na stát. Dalším ostře kritizovaným aktem bylo surové napadání novinářů. Jedním z nich byl Den nezávislosti Polska, při kterém došlo ke střetu policistů s krajně pravicovými a nacionalistickými subjekty. Dokonce došlo k poranění fotografa, který byl policistou zasažen do obličeje gumovým projektilem. Jiní novináři byli bití obušky či zasaženi pepřovým sprejem, i když byli jasně označeni jako tisk. Nejedná se však o první incident brutality vůči novinářům. Polská společnost pořádala rozsáhlé protivládní demonstrace za účelem postavit se zpřísnění zákona o potratech, kdy na fotoreportérky zaútočili maskovaní agresori (International Press Institut 2020 a; International Press Institut 2020 b).

V roce 2021 je viditelný další tlak na polská média. Vláda předložila návrh na daň z mediální reklamy. Tato reforma by se měla týkat všech médií včetně kin, velkých společností i platforem. Zmíněné daně by sloužily především zdravotnímu, kulturnímu a památkovému fondu v covidové krizi. Proti tomuto návrhu byla řada protestů ze strany

soukromých médií, která pozastavila na celý den svá vysílání. Kritice se nevyhnula ani veřejnoprávní televize, která protest do značné míry bagatelizovala. Nakonec se proti vládnímu návrhu postavila strana Dohoda, která nepodpořila vládní návrh, a tak návrh bude muset být přepracován (Associated Press News 2021; Williams 2021). Následujícím hodně zmiňovaným aktem je mediální zákon o repolonizaci, který byl řešen v minulosti a v roce 2021 byl řešen v polském parlamentu. Předkládaný zákon zakazoval, aby investoři, kteří nejsou z Evropské unie vlastnili polská média. V tomto případě se ohradily především Spojené státy americký, jejíž Discovery vlastní polskou stanicí TVN24. Senát tento zákon zamítl, avšak Sejm vetoval rozhodnutí Senátu. Zákon se tedy dostal až k samotnému prezidentovi Andrzejovi Dudovi, který jej také vetoval (Stein 2021). Reporters Without Borders ve svém mediálním žebříčku uvádí, Polsko roku 2020 obsadilo 62. místo, roku 2021 obsadilo 64. místo a v roce 2022 obsadilo 66. místo (Reporters Without Borders nedatováno b; Reporters Without Borders nedatováno c; Reporters Without Borders nedatováno d).

Z hlediska voleb se nejvíce diskutovaným tématem staly prezidentské volby, které se konaly v roce 2020. Prezidentské volby byly naplánované na 10. května 2020. Právo a spravedlnost se rozhodla iniciovat pár měsíců před volbami zákon, který stanovuje, že volební hlasování bude probíhat korespondenčně. K tomuto aktu došlo poté, co opozice svrhla návrh vládní strany o prodloužení funkčního období prezidenta o dva roky. Bez schválení celostátního volebního výboru začala vládní strana s tiskem hlasovacích lístků. Polská pošta schraňovala osobní data o polských občanech a nedodržela tak zákony včetně GDPR (Guasti 2020b: 54). Senát nakonec zamítl zákon o korespondenčním hlasování. Senát se obával, aby volby byly spravedlivé a druhým důvodem bylo nesnížení rizik onemocnění covid-19. Vzápětí se začalo diskutovat o novém termínu voleb (Koper – Barteczko 2020).

První kolo prezidentských voleb se konalo 28. 6. 2020 a předcházely mu problémy s korespondenčním hlasováním a nedostatek kandidátů. Na začátku června polský parlament akceptoval usnesení o osobním hlasování. V úvahu bylo vzato i korespondenční hlasování a Národní volební komise byla obnovena. Kandidátům, kteří se chtěli účastnit voleb v květnu, byla uznána jejich registrace a nemuseli znovu sbírat podpisy na svoji kandidaturu. Noví kandidáti měli na sběr hlasů jen 7 dnů. Tato

skutečnost tak zvýhodnila Andrzeje Dudu a splnit tento limit se podařilo jen novému kandidátovi ze strany Občanská platforma. Finanční prostředky pro nové kandidáty byly sníženy na polovinu financí, které mohli využít květnoví kandidáti. Navíc peníze mohly být využity až po přijetí zákona parlamentem tedy 2. června. To opět znamenalo zvýhodnění Dudy (Tatarczyk – Wojtasik 2023: 616–617). Prezidentská kampaň byla v mnohém omezena onemocněním covid-19. Omezování hromadných akcí, shromažďování lidí i zákaz cestování ovlivnil kampaň. Stejně tak i omezení sběru podpisů pro kandidaturu na prezidenta. Duda této situace využil a cestoval po menších městech, ale ostatním kandidátům to nebylo umožněno (Tatarczyk – Wojtasik 2023: 615). Rok 2021 poté nepřinesl pro volební oblast žádné výkyvy. V roce 2020 index volební demokracie dosáhl hodnot 5,75/7,00 (Freedom House nedatováno j). V roce 2021 index volební demokracie dosáhl stejných hodnot jako v předchozím roce (Freedom House nedatováno k).

Demokracie v Polsku zaznamenává výkyvy, což prokazuje i klesající index demokracie. V roce 2020 demokratický status Polska získal 65/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 4,93/7, proto země byla hodnocena jako semi-konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno i). V roce 2021 demokratický status Polska získal 60/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 4,57/7, proto země byla hodnocena jako semi-konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno j). V roce 2022 demokratický status Polska získal 59/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 4,54/7, proto země byla hodnocena jako semi-konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno k). Z hlediska výkonné moci dochází k posilování exekutivy, jejíž moc je v důsledku Zákona o covid-19 a epidemického stavu posílená. Náhubkový zákon dává vládě možnost kontroly. Polské nezávislé soudnictví je narušováno především kvůli činnosti kárného senátu, a tedy i omezování role soudců i přes zákaz Evropské unie. Také dochází k vyhodnocení nadřazenosti polských práv nad právy Evropské unie. Nezávislé fungování médií bylo narušováno. Jednoznačně tomu nasvědčuje skupování regionálních polských deníků petrochemickou společností Orlen napojenou na stát či fyzické napadání novinářů. Zákon o repolonizaci médií by opět přispěl k narušení nezávislosti médií. Z hlediska voleb dochází k mnoha okolnostem, které nasvědčují netransparentnosti voleb. Nejprve navržený zákon o korespondenčním hlasováním projednávány těsně před volbami. Také

nekonání voleb v řádném termínu, ale i viditelné výhody pro prezidentského kandidáta ze strany Právo a spravedlnost.

3.4 Slovensko

Z hlediska exekutivy Slovensko v době propuknutí pandemie ustanovilo novou koaliční vládu v čele s Igorem Matovičem, avšak první opatření stanovila bývalá vláda Petra Pellegriniho. Byl zaveden Ústřední krizový štáb a mimořádná situace umožňující vládě udělat zásoby zdravotnického materiálu, následně poté byl vyhlášen nouzový stav (Bušítková – Baboš 2020: 503). Po nástupu Matoviče došlo ke zřízení Stálého krizového štábu (Úrad vlády Slovenskej republiky 2020). Nová instituce měla především sloužit pro sběr a hodnocení covidových informací, ale i usměrňování jednotlivých státních orgánů včetně ministerstev a vlády. Instituce měla mít pravomoci, které už měly jiné existující subjekty a byla zřízená dekretními pravomocemi. Ústředním problémem této instituce byl fakt, že ústava neuděluje právo premiéra na zřízení nových institucí. Navíc Stálý krizový štáb spolu s Úřadem veřejného zdravotnictví upevnil pozici premiéra, ale narušil kontrolu Parlamentu i prezidenta (Babos 2023: 171; Bušítková – Baboš 2020: 503–504).

Stejně jako ve zbylých státech Visegrádské čtyřky i zde panovala rozsáhlá covidová opatření. Nastolená opatření se týkala uzavření vzdělávacích institucí, hranic, mnoha obchodů i služeb, zákaz hromadných akcí, užívání roušek či povinné domácí karantény. I zde panovaly lockdowny. V důsledku sílící pandemie vláda zavedla celostátní plošné testování, na kterém se podílel zdravotnický personál i armáda. Testování odhalilo mnoho případů nákazy covid-19 a zpomalilo tak rozšiřování viru i přes to, byl postoj odborníků vůči povinnému testování skeptický (Nemec – Mały – Chubarova 2021: 286–289). Velká pozornost byla věnována zákonu o elektronických komunikacích, umožňující sledování lokace uživatelů. Nakonec zákon nevstoupil v platnost. Novela o dodatečném prodlužování krizového stavu a vyhláška Úřadu veřejného zdravotnictví, která umožňovala poslancům nakaženým covidem-19 schůzi a schválení ústavních změn, což umožnilo další vládní úkony (Steuer 2021).

Velice kontroverzním aktem byl dovoz ruské vakcíny Sputnik V na Slovensko. Premiér Igor Matovič chtěl zvýšit svoji politickou popularitu a importoval na slovenské území vakcínu Sputnik V. O tomto kroku neměli ponětí koaliční partneři ani Státní ústav pro

kontrolu léčiv, jelikož vakcína obstála v nouzovém schválení. To narušilo institucionální záruky a Matovič na svůj post rezignoval (Guasti – Bílek 2022: 595, 607). Na jeho místo nastoupil Eduard Heger a ustanovil nový kabinet včetně nového ministra zdravotnictví (Láštic 2022: 398–399). Politické otřesy způsobily kritiku opozice a začalo se diskutovat o podpoře vlády. V roce 2020 dosáhl index demokratického národního vládnutí hodnot 4,75/7,00 (Freedom House nedatováno n). Stejných hodnot dosáhlo Slovensko i v následujícím roce (Freedom House nedatováno o).

Slovenský soudní systém během pandemie prošel mnoha rozsáhlými změnami. Změny byly způsobeny především, protože značná část společnosti přestala důvěřovat ve slovenské soudnictví. A to především po smrti novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky, ale i korupční skandály v souvislosti s podnikatelem Kočnerem. V roce 2020 byla vládou navržena reforma soudnictví, která obsahovala mnoho úprav. Novela soudního systému nově zřizuje Nejvyšší správní soud, jenž měl v platnost vstoupit roku 2021. Dále posiluje kompetence Soudní rady, která nově může prošetřovat původ a nabývání majetku soudců a v případě nejasností započít kárné řízení. Byl upraven volební systém soudců Ústavního soudu. V prvních dvou kolech je zapotřebí třípětinová většina poslanců parlamentu. V případě neúspěchu bude zapotřebí v obou kolech získat nadpoloviční většinu hlasů. Pokud nedojde ke zvolení rozhodne prezident. Nově v situaci, kdy nebude dostatečný počet kandidátů prezident může jmenovat prozatím jen vybrané kandidáty. Novela také upravuje věk soudců ve funkci. Soudci obecných soudů mohou svoji funkci vykonávat maximálně do 67 let a soudci Ústavního soudu maximálně do 72 let (Davalá – Chudo 2021).

V roce 2021 byl zřízen Nejvyšší správní soud, který patřil do nových reforem soudní mapy. Nejvyšší správní soud patří mezi nejvyšší soudní orgány na Slovensku spolu s Nejvyšším soudem, jež řeší občanskou, obchodní, trestní oblast. Kompetencemi Nejvyššího správního soudu bude správní oblast, řešení kárné odpovědnosti obecných soudců i jiných právnických profesí. Komplikací pro Nejvyšší správní soud byla volba soudců do soudního orgánu. Původní predikce byla, že soudci ze Správní kolegia budou součástí Nejvyššího správního soudu. Tato situace nenastala a bylo vyhlášeno výběrové řízení, přičemž většina soudců ho kvůli tomu bojkotovala (Garayová 2021: 24–25, 27). Bojkot soudců zkomplikoval výběrové řízení natolik, že bylo ustanoveno několik kol.

V roce 2020 index nezávislé soudní moci dosáhl hodnot 5,25/7,00 (Freedom House nedatováno n). Roku 2021 polský index nezávislé soudní moci dosáhl stejných hodnot jako rok předtím (Freedom House nedatováno o).

Ve slovenských médiích stále dominoval případ zabití investigativního novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky Martiny Kušnírové. Velkým tématem slovenského éteru bylo onemocnění covid-19. Roku 2020 pokračoval a sílil tlak na RTVS a mnoho politiků RTVS kritizovalo. Nejprve došlo k obvinění, že během voleb RTVS ve svém vysílání upřednostňovala Slovenskou národní stranu. Poté nastala krize uvnitř mediální instituce. Proběhlo mnoho personálních změn, jednak Michal Katuška podal výpověď, poté vedení odmítlo zveřejnit reportáž o komunikaci Andreja Danka s Alenou Zsuzsovou, která byla obžalovaná ze smrti Kuciaka. Také Richard Bolješik podal výpověď, kvůli údajnému zastrašování vedením. V tomto důsledku mělo být vládou bylo rozebíráno financování médií, ale padla i kritika na volbu ředitele veřejnoprávních médií (Zelenka 2020). Celý proces nově naplánovaných úkolů, jak reformovat veřejnoprávní média byl do značné míry narušen pandemií covid-19. V souvislosti s covidovým onemocněním na Slovensku propukla vlna dezinformací, která mnoho občanů ovlivnila. Také sílící tlaky uvnitř veřejnoprávních médií upoutaly pozornost vlády natolik, že se začalo jednat o mediální novele.

V roce 2021 byla vládou navržena sada novelizací mediálních zákonů. Avšak některé z nich vyvolaly značné debaty o nezávislosti médií. Mezi ně patří například potrestání osoby produkující či šířící lživé informace odnětím svobody. S tím souvisí novela týkající se snížení počtu let odnětí svobody za pomluvu. Následující novelizací by měla být ochrana novinářů a jejich zdrojů, která by měla být rozšířená na všechny druhy médií. Vláda také navrhovala, aby byl zveřejněn každý, kdo médiím poskytne větší finanční částku než 1200 € ročně. Posledním probíraným tématem je reforma RSTV, a především volba generálního ředitele, kdy byla po nesouhlasu části koalice zachována volba parlamentem (Reporters Without Borders 2021b). Novelty však do konce roku 2021 nevzešly v platnost. I nadále na Slovensku působila řada oligarchů vlastnících média. Reporters Without Borders ve svém mediálním žebříčku uvádí, Slovensko roku 2020 obsadilo 33. místo, roku 2021 obsadilo 35. místo a v roce 2022 obsadilo 27. místo

(Reporters Without Borders nedatováno b; Reporters Without Borders nedatováno c; Reporters Without Borders nedatováno d).

V roce 2020 probíhaly na slovenském území volby do slovenského Parlamentu. Volby probíhaly dle řádně vypsání termínu a splňovala všechna demokratická kritéria voleb. Neplatná byla novela o zveřejňování předvolebních výsledků, kterou schválili poslanci proti vetu prezidentky. Novela o volebních výsledcích měla zakazovat volební výsledky 50 dní před volbami oproti původním 14 dnům. Ústavní soud však reagoval na stížnost prezidentky zastavením platnosti novely (Vilček 2019). Následně rok 2021 byl pro Slovensko složitější. Začalo se jednat o novele volebního zákona a byl vyvíjen tlak na svržení vlády. Petici na vypsaní referenda o předčasných slovenských volbách podepsalo 585 000 lidí. Ústavní soud zamítl referendum uskutečnit. Argumentem bylo, že referendum není v souladu se slovenskou ústavou. Opozice tento čin zpochybňovala a brala jej jako odepření demokratických hodnot (iRozhlas 2021). Oproti tomu novela volebního zákona byla značně úspěšnější. Byla schválena a vstoupila v platnost 1. 1. 2022. Obsahovala úpravu doby zveřejnění předběžných volebních výsledků na 48 hodin. Pro voliče odmítající dodržení covidových pravidel dojde k omezení osobní svobody. Dochází k stanovení horní hranice financování kampaně (Hlavné správy 2022). V roce 2020 index volební demokracie dosáhl hodnot 6,25/7,00 (Freedom House nedatováno n). Roku 2021 index volební demokracie dosáhl stejných hodnot jako v předchozím roce (Freedom House nedatováno o).

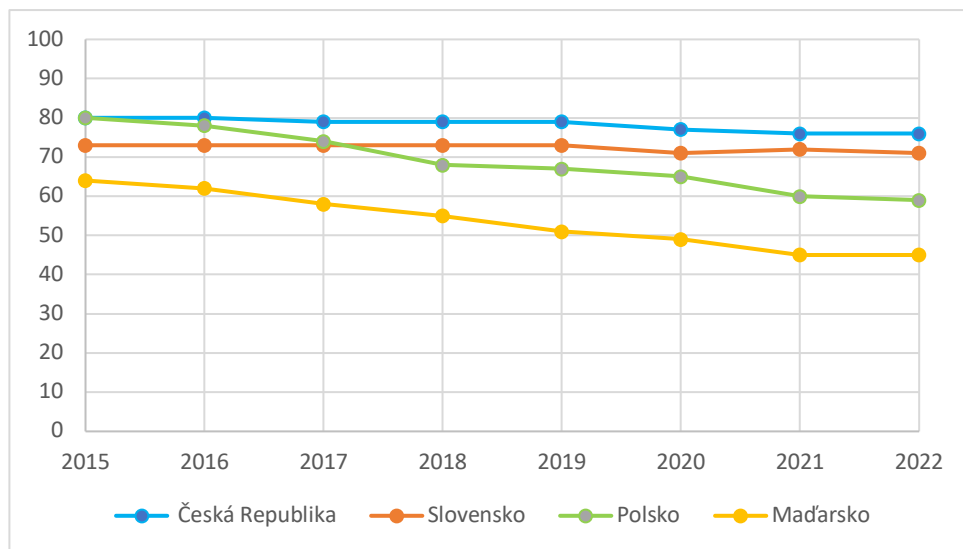
Kvalita demokracie na Slovensku zaznamenala drobné výkyvy. To však neznamena automaticky změnu režimu. V roce 2020 demokratický status Slovenska získal 71/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,29/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno m). V roce 2021 demokratický status Slovenska získal 72/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,32/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno n). V roce 2022 demokratický status Slovenska získal 71/100 % a demokratické skóre nabylo hodnot 5,25/7, proto země byla hodnocena jako konsolidovaná demokracie (Freedom House nedatováno o). V důsledku prodlužování nouzového stavu byla výkonná moc posílena. Stálý krizový štáb byl zřízen, ale premiér nemá pravomoc na zřizování institucí. Na Slovensku bylo zavedeno povinné testování a premiér obešel Státní ústav pro kontrolu

léčiv v případě schválení vakcíny Sputnik V. Slovenské soudnictví navýšilo kompetence Soudní rady a důchodové omezení věku, ale byl také zřízen Nejvyšší správní soud. Společnost registruje sílící tlak uvnitř RTVS a mediální reformy vyvolávaly kritiku, proto nebyly přijaty. Volby probíhají dle demokratických hodnot.

4 Proměna kvality demokracie

V předešlých kapitolách jsme zhodnotili stav demokracie před vypuknutím onemocnění covid-19 a v průběhu pandemie covid-19. Skoro všechny státy Visegrádské čtyřky s výjimkou Slovenska před začátkem pandemie covid-19 zaznamenaly poklesy kvality demokracie. Po vypuknutí celosvětové pandemie je změna demokracie ztelná u všech států. Nejvíce patrná je v případě Maďarska a Polska, což lze spatřit v následujícím grafu.

Graf 1 – Demokracie ve V4

Vytvořeno autorem (Freedom House nedatováno p)

Nejviditelnější pokles kvality demokracie je především u Maďarska. Demokracie postupně klesá již od roku 2015 a v důsledku pandemie covid-19 je změna rapidní. V případě Polska je patrný razantní pokles kvality demokracie, který stejně jako u Maďarska byl umocněn pandemií covid-19. Česká republika zaznamenala mírný pokles indexu demokracie. Nejvíce kvalita demokracie poklesla v období pandemie covid-19, ale oproti Maďarsku a Polsku není pokles kvality demokracie tak prudký. Před pandemií covid-19 bylo Slovensko rezistentní vůči poklesu kvality demokracie, ale po vypuknutí pandemie index demokracie mírně poklesl. Zajímavé je, že v roce 2021 se index demokracie zvýšil a následujícího roku se opět snížil. V roce 2021 se vláda snažila o boj proti korupci, a tak byl zřízen Úřad pro ochranu oznamovatelů. Soudní moc prošla významnými reformami, které zapříčinily vznik Nejvyššího správního soudu. Systém brzd a protivah byl v roce 2021 posílen (Civil Liberties Union for Europe 2022: 4–5). Zároveň je třeba poznamenat, že vláda zůstala odolná vůči politické krizi. To, ale neplatilo v roce 2022, jelikož v důsledku politické krize došlo k pádu slovenské

vlády. Slovensko je jediným státem, kdy se během pandemie covid-19 v jednom z roků demokratický index zlepšil.

Tabulka 1 – Indexy ve V4

Stát	Rok	Index národní vlády	Index nezávislé soudní moci	Index voleb	Mediální žebříček
Česká republika	2019	5,00/7,00	6,00/7,00	6,75/7,00	40. místo
	2020	4,75/7,00	6,00/7,00	6,75/7,00	40. místo
	2021	4,75/7,00	5,75/7,00	6,75/7,00	40. místo
	2022	Data prozatím nejsou dostupná			20. místo
Maďarsko	2019	3,25/7,00	4,75/7,00	4,25/7,00	87. místo
	2020	3,00/7,00	4,25/7,00	4,25/7,00	89. místo
	2021	3,00/7,00	4,25/7,00	4,25/7,00	92. místo
	2022	Data prozatím nejsou dostupná			85. místo
Polsko	2019	4,00/7,00	3,50/7,00	6,50/7,00	59. místo
	2020	3,75/7,00	3,25/7,00	5,75/7,00	62. místo
	2021	3,50/7,00	3,25/7,00	5,75/7,00	64. místo
	2022	Data prozatím nejsou dostupná			66. místo
Slovensko	2019	4,75/7,00	5,00/7,00	6,25/7,00	35. místo
	2020	4,75/7,00	5,25/7,00	6,25/7,00	33. místo
	2021	4,75/7,00	5,25/7,00	6,25/7,00	35. místo
	2022	Data prozatím nejsou dostupná			27. místo

Vytvořeno autorem (Freedom House nedatováno p; Reporters Without Borders nedatováno a; Reporters Without Borders nedatováno b; Reporters Without Borders nedatováno c; Reporters Without Borders nedatováno d).

Tabulka 1 zobrazuje jednotlivé indexy před pandemií covid-19, ale i během pandemie covid-19. Pro nás jsou klíčové roky 2019 a 2021, na kterých si ukážeme, jak se indexy změnil. Rok 2022 nemůžeme porovnat, jelikož data z Freedom House nejsou zatím dostupná. Jediné přístupné hodnoty z roku 2022 jsou mediální žebříčky. V případě České republiky došlo k poklesu indexu národní vlády a indexu nezávislé soudní moci. Česká vláda po začátku propuknutí pandemie nastolila přísná omezení, ale letní nárůst nakažených osob zanedbala. V září byla kvůli nadměrnému množství nakažených lidí přijata pozdě nová opatření (Klimovský – Malý – Nemeč 2021: 91–93). Dalším faktorem snižující kvalitu indexu je nevyřešený střet zájmů premiéra. Nezávislá soudní moc byla

ovlivněna rozhodnutími Ústavního soudu, ale také doznívajícím případem kauzy Bečva, jež vyvolává spory o transparentnosti šetření celé kauzy (Hykl 2023).

V letech 2019 až 2021 v Maďarsku poklesly indexy národní vlády, indexy nezávislé soudní moci i v mediálním žebříčku země poklesla. Maďarská exekutiva před koronavirem vykazovala nadměrné posilování výkonné moci. V důsledku pandemie došlo k větší koncentraci moci skrze Autorizační zákon. Zákon zabraňuje diskusi v Parlamentu a umožňuje přijímat různá opatření či pozměňovat existenci zákonů (Hajnal – Jeziorska – Kovács 2021: 618). Soudnictví bylo v roce 2019 ovlivněno úpravou soudního zákona, který zajistil jmenovat předsedu Nejvyššího soudu, jež byl nakloněn straně Fidesz a jeho výběr soudců neprobíhal transparentně (Bárd –Kazai 2022: 188–190; Kazai – Kovács 2020). Také sílící spory s Evropskou unií zhoršovaly kvalitu demokracie státu. Pokles kvality indexu nezávislých médií lze připsat narušování práce novinářů včetně podezření na jejich odposlouchávání spywarem Pegasus (Palata 2021). Maďarsko neprodloužilo licenci stanici Klubradio, která byla považována za nezávislou a šíření dezinformací mělo být penalizováno (Guasti – Bustikova 2022: 538).

V Polsku došlo během let 2019 až 2021 k poklesu hodnot indexů národní vlády, nezávislé soudní moci, indexu voleb a v mediálním žebříčku. Polsko se neustále posouvalo na nižší příčky. Index národní vlády se snížil již v roce 2020, kdy polská vláda pomocí zákona koncentrovala svoji moc a omezovala systém brzd a protivah (Guasti 2020b: 53). V roce 2021 se index snížil v důsledku otevřeného konfliktu vlády a Evropské unie. Jedním z faktorů byl rozsudek Ústavního soudu, jež zpochybnil nadřazenost evropských práv nad polskými (Rankin 2021). Nezávislá soudní moc byla ovlivněna Náhubkovým zákonem, který posiluje činnost kárného senátu Nejvyššího soudu a ohrožuje práci soudců. V roce 2021 vláda vedla spory o jeho činnosti s Evropskou unií (Advokátní deník 2021). V případě voleb došlo v roce 2020 k nerovnému přístupu kandidátů na prezidenta, kdy byl prosazován vládní kandidát Andrzej Duda (Tatarczyk – Wojtasik 2023: 615–617). Volby byly také ovlivněny návrhem zákona o korespondenčním hlasování či nedodržením řádných termínů (Guasti 2020b: 54). Pokles v mediálním žebříčku zapříčinila společnost PKN Orlen spjatá se státem, jež skoupila většinu regionálních polských deníků, ale i kontroverze spjatá s TVN24 vlastněnou americkou společností

v Polsku (Guasti – Bustikova 2022: 538). V roce 2021 došlo k dalšímu zhoršení z důvodu zákona o repolonizaci médií, který bylo prezidentem vetován (Stein 2021).

Na Slovensku se během let 2019 až 2021 změnil index nezávislé soudní moci, kdy se nepatrně zvýšila svoboda nezávislosti soudů. To bylo způsobeno především potrestáním tří osob figurujících v kauze Kuciak a také ukončení Pellegriniho vlády nechvalně známé korupčními skandály (Guasti – Bustikova 2022: 537; Urbániková – Haniková 2022: 1929–1930). Zajímavý je rok 2020 v mediálních žebříčcích, kdy se Slovensko posunulo ve svobodě médií o 2 místa nahoru, ale rok 2021 znamenal opět pokles. Rok 2020 hrál důležitou roli k posunu v případě Kuciakovy vraždy. I přes značné spory uvnitř veřejnoprávních institucí došlo k udržení jejich chodu (Zelenka 2020). Pokles následoval poté, co vláda chtěla podnikat zásahy do veřejnoprávních médií (Reporters Without Borders 2021b).

Kdybychom vzali v potaz rok 2022 v mediálních žebříčcích, tak lze spatřit, že se všechny státy, až na Polsko, posunuly k větší svobodě médií. Největší skok je u České republiky, která se posunula o 20 míst. Maďarsko se posunulo o 7 míst a Slovensko o 8 míst. V případě mediálních žebříčků Polska došlo k zhoršení svobody médií o 2 místa.

Všechny země Visegrádské čtyřky zaznamenaly alespoň nějaké dílčí změny ve stanovených indexech demokracie. Z hlediska celkového indexu demokracie si nejhůře vede Maďarsko a Polsko. V České republice je index demokracie ze všech zemí Visegrádské čtyřky nejvyšší, ale nejmenších poklesů demokracie dosáhlo Slovensko.

V případě, že bychom se zaměřili na jednotlivé indexy národní vlády, voleb, nezávislé soudní moci a mediální žebříčky v období od roku 2019 do 2021, tak nejvíce změn nastalo v Polsku. Zde se změnilo všechny zmíněné indexy včetně místa v mediálním žebříčku. V případě Maďarska došlo ke změnám až na index voleb ve všech zmíněných indexech včetně místa v mediálním žebříčku. Česká republika zaznamenala změny v indexu národní vlády a indexu nezávislé soudní moci. Slovensko registrovalo změny v indexu nezávislé soudní moci a mediálním žebříčku. Nutno poznamenat, že Slovensko je jediným státem, kterému se během covidu-19 zlepšilo stanovené kritérium.

Závěr

Cílem předkládané bakalářské práce bylo analyzovat dopad pandemie covid-19 na stav demokracie ve Visegrádské čtyřce. Stav demokracie se ve všech státech zcela odlišuje. Pro předkládanou bakalářskou práci bylo nejprve nutné rozebrat termíny *democratic backsliding*, *illiberal turn* a *illiberal swerve*, které byly důležité pro stanovení kritérií práce. V práci jsme si stanovili čtyři kritéria, mezi které patří nadměrné posilování výkonné moci, kontrola nezávislých institucí; narušení nezávislé soudní moci; narušení nezávislosti médií a zpochybnění výsledků demokratických voleb.

Všechna zmíněná kritéria byla následně aplikována na státy Visegrádské čtyřky, přičemž nejprve bylo zkoumáno období před pandemií covid-19. Kvalita demokracie před pandemií covid-19 byla v každém státě jiná. Trajektorie poklesu demokracie je nejvíce znatelná v případě Maďarska a Polska, kdy již od roku 2015 dochází ke zhoršení demokratického indexu. Maďarská demokracie je pod velkým vlivem strany Fidesz, která svojí dvoutřetinovou většinou v parlamentu podniká kroky, jež výrazně ovlivňují chod maďarské politiky. Pokles kvality demokracie je u Polska zřejmý zejména po roce 2015, kdy se vlády chopila strana Právo a spravedlnost. Oba státy jednoznačně vykazují nadměrné posilování výkonné moci včetně narušení systému brzd a protivah, narušení nezávislé soudní moci i nezávislých médií. Oslabení demokratických voleb jasně vykazuje Maďarsko, u Polska kritérium není zcela tak jisté. V případě České republiky a Slovenska je demokracie poměrně stabilní. Obě země nenaplnily ze své podstaty ani jedno stanovené kritérium, i když některé dílčí tendence k tomu vedly. V případě České republiky lze hovořit o krocích premiéra Andreje Babiše a prezidenta Miloše Zemana. Babišovo vlastnění mediálních společností MAFRA a Media Bauer či soudní případ řeky Bečva. Slovensko čelilo několik let smrti Jána Kuciaka, která se hojně promítala do politiky. V České republice došlo k malému poklesu demokracie roku 2017. Před pandemií nejvyššího skóre demokracie dosáhla Česká republika, poté Slovensko, následně Polsko a nejhůře na tom bylo Maďarsko.

Vypuknutím onemocnění covid-19 dochází ke změnám uvnitř všech států Visegrádské čtyřky. Po aplikaci stanovených kritérií jsou patrné změny indexů ve všech státech Visegrádské čtyřky. Nejznatelnější pokles demokracie byl v Maďarsku a Polsku. Opět dochází k naplnění kritérií. V případě Maďarska dochází ke koncentraci moci do rukou

vlády Fidesz. Především kvůli Autorizačnímu zákonu a stavu nouze i stavu zdravotnictví, ve kterých jsou přijaty zákony, jež s covidem mnohdy ani nesouvisí. Nezávislost soudnictví je narušována. Obdobně je na tom nezávislost médií, kdy dochází k omezování novinářů a různých stanic. Volby jsou kvůli nové volební reformě netransparentní. V Maďarsku se mění roku 2020 hodnocení ze semi-konsolidované demokracie na přechodný nebo hybridní režim (Freedom House nedatováno f). Stejně tak v Polsku se v roce 2020 změnilo hodnocení z konsolidované na semi-konsolidovanou demokracii (Freedom House nedatováno i). Polsko s vládní stranou Právo a spravedlnost posiluje svoji moc skrze Zákon o covidu a skrze epidemický stav. Nezávislost soudnictví je oslabena především činností kárného senátu Nejvyššího soudu. Narušení nezávislosti médií je zapříčiněno skupováním regionálních polských deníků společností PKN Orlen, která je napojená na stát, ale i fyzické napadání novinářů. Volby v Polsku nevykazují transparentnost. Česká republika během let 2019 až 2022 zaznamenala mírný pokles demokracie. Slovensko bylo jediným státem, kde se během pandemie covid-19 v jednom z roků demokratický index zlepšil. Exekutiva České republiky a Slovenska je během pandemie posílená nouzovými stavy, ale není to tak nadměrné jako je tomu v předchozích dvou případech. V obou státech funguje nezávislé soudnictví, i když někdy dochází ke krokům soudních institucí, které vyvolávají mnoho otázek. U obou zemí hrají důležitou roli premiéři. V případě Slovenska byl Igor Matovič mezinárodně kritizován, že nechal Maďarskem nouzově schválit ruskou vakcínu Sputnik. U obou států probíhaly střety uvnitř veřejnoprávních médií i trend působení mediálních oligarchů. Volby probíhají dle demokratických standardů.

Z hlediska jednotlivých indexů demokracie nejméně změn bylo na Slovensku, poté v České republice, Maďarsku a nejvíce změn proběhlo v Polsku. Z hlediska hodnocení celkového demokratického indexu ve stanoveném období je na tom nejlépe Česká republika, poté Slovensko, Polsko a nejhůře je na tom Maďarsko. Souhrnně je třeba dodat, že trajektorie zhoršující kvality demokracie je viditelná před pandemií hlavně u Maďarska a Polska. Pokles kvality demokracie byl ještě více umocněn onemocněním covid-19. Jejich počínání vedlo k upozornění států v regionu Střední Evropy. Pandemie ovlivnila nejen jednání vlády v krizových situacích, ale především pokles kvality demokracie. Proto je nutné do budoucna nadále řešit souvislost krizí a kvalit vládnutí. Kontinuálně

zhoršující kvalitu demokracie je třeba zkoumat zejména v případě Maďarska a Polska, u kterých je možná hrozba dalšího zhoršování demokracie.

Seznam zdrojů

Advokátní deník (2021). *SD EU udělil Polsku pokutu milion eur denně kvůli orgánu trestajícímu soudce* (<https://advokatnidenik.cz/2021/10/27/sd-eu-udelil-polsku-pokutu-milion-eur-denne-kvuli-organu-trestajicimu-soudce/>, 13. 3. 2023).

Achler, Marta (2020). Polish Government's Attacks on Rule of Law Violate Not Only EU Norms but International Law. *Just Security*. 11. 12. 2020 (<https://www.justsecurity.org/73819/polish-governments-attacks-on-rule-of-law-violate-not-only-eu-norms-but-international-law/>, 13. 3. 2023).

Associated Press News (2021). *Poland to redraw media tax proposal following protests* (<https://apnews.com/article/europe-media-poland-ce929aa61f2bb5334b464d860fa770dc>, 2. 3. 2023).

Atamanenko, Alla – Konopka, Natalia (2022). Russia's and China's Vaccine Diplomacy in Central and Eastern Europe. *Political and Legal Studies* 1 (1), s. 7–13.

Babos, Pavol (2023). Slovakia: Anti-Pandemic Fight Victim of Politicization. In: Lynggaard, Kennet – Jensen, Mads Dagnis – Kluth, Michael eds., *Governments' Responses to the Covid-19 Pandemic in Europe: Navigating the Perfect Storm* (Switzerland: Palgrave Macmillan), 169–181.

Bajomi-Lázár, Péter (2013). The Party Colonisation of the Media: The Case of Hungary. *East European Politics and Societies and Cultures* 27 (1), s. 69–89.

Bakke, Elisabeth – Sitter, Nick (2022). The EU's Enfants Terribles: Democratic Backsliding in Central Europe since 2010. *Perspectives on Politics* 20 (1), s. 22–37.

Bárd, Petra – Kazai, Viktor Zoltán (2022). Enforcement of a Formal Conception of the Rule of Law as a Potential Way Forward to Address Backsliding: Hungary as a Case Study. *Hague Journal on the Rule of Law* 14 (2–3), s. 165–193.

Belloni, Roberto (2008). Civil society in war-to-democracy transitions. In: Jarstad, Anna K. – Sisk, Timothy D eds., *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding*, s. 182–210.

Berger, Vojtěch (2021). Nová sněmovna doplní mediální rady, plánuje změnit zákony o České televizi a rozhlasu. *HlidaciPes.org*. 2. 12. 2021 (<https://hlidacipes.org/nova-snemovna-a-medialni-rady-obsadit-prazdna-kresla-pak-prekreslit-zakony-o-ct-a-cro/>, 30. 3. 2023).

Bień-Kacała, Agnieszka (2021). Legislation in Illiberal Poland. *The Theory and Practice of Legislation* 9 (3), s. 276–294.

Borromeo, Nancy (2016). On Democratic Backsliding. *Journal of Democracy* 27 (1), s. 5–19.

Bustikova, Lenka – Guasti, Petra (2017). The Illiberal Turn or Swerve in Central Europe? *Politics and Governance* 5 (4), s. 166–176.

Bušťíková, Lenka – Baboš, Pavol (2020). Best in Covid: Populists in the Time of Pandemic. *Politics and Governance* 8 (4), s. 496–508.

Cianetti, Licia – Dawson, James – Hanley, Seán (2018). Rethinking “democratic backsliding” in Central and Eastern Europe – looking beyond Hungary and Poland. *East European Politics* 34 (3), s. 243–256.

Civil Liberties Union for Europe (2022). *Liberties Rule Of Law Report 2022 Slovakia* (https://dq4n3btxmr8c9.cloudfront.net/files/dYdqMW/SLOVAKIA_Rule_of_Law_Report_2022.pdf, 24. 4. 2023), s. 4–14.

Coman, Ramona – Volintiru, Clara (2023). Anti-liberal ideas and institutional change in Central and Eastern Europe. *European Politics and Society* 24 (1), s. 5–21.

ČT24 (2019a). *Slovenský ústavní soud je po více než půlroce kompletní. Čaputová jmenovala šest členů* (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2947367-slovensky-ustavni-soud-je-po-vice-nez-pul-roce-kompletni-caputova-jmenovala-sest-soudcu>, 20. 2. 2023).

ČT24 (2019b). *Žaloba na prezidenta se k Ústavnímu soudu nedostane. Poslanci odmítli senátní návrh* (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2934461-poslanci-jednaji-o-ustavni-zalobe-na-prezidenta-zemana-vetsina-je-proti>, 15. 2. 2023).

ČT24 (2021). *Polský prezident Duda vetoval zákon, který má podle kritiků umlčet nezávislou televizi* (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3419946-polsky-prezident-duda-vetuje-zakon-ktery-ma-podle-kritiku-umlcet-nezavislou-televizi>, 11. 3. 2023).

Davala, Michal – Chudo, Richard (2021). Amendment to the Constitution of the Slovak Republic focuses on reform of the judiciary. *HKV Law Firm*. 27. 1. 2021 (<https://www.hkv.sk/en/amendment-to-the-constitution-of-the-slovak-republic-focuses-on-reform-of-the-judiciary/>, 4. 3. 2023).

Dawson, James – Hanley, Seán (2016). What's Wrong with East-Central Europe? The Fading Mirage of the "Liberal Consensus". *Journal of Democracy* 27 (1), s. 20–34.

Deáková, Katarína – Havlík, Vratislav (2014). Maďarské parlamentní volby 2014. *European Electoral Studies* 9 (1), s. 70–80.

Dębiec, Krzysztof (2021). The Bohemianisation of the media. The acquisition of the Czech media sector by local billionaires. *OSW Centre for Eastern Studies* (378). 11. 2. 2021 (https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Commentary_378.pdf, 12. 2. 2023), s. 1–10.

Dimitrova, Antoaneta L. (2018). The uncertain road to sustainable democracy: elite coalitions, citizen protests and the prospects of democracy in Central and Eastern Europe. *East European Politics* 34 (3), s. 257–275.

Dlupalová, Klára (nedatováno). Vláda schválila návrh zákona, který umožní volit lidem v karanténě. *Ministerstvo vnitra České republiky* (<https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-navrh-zakona-ktery-umozni-volit-lidem-v-karantene.aspx>, 2. 3. 2023).

Döbrentey, Dániel (2021). Legalized voting tourism and other rules threatening the chances of transparent elections. *Heinrich Böll Stiftung: Prague*. 13. 12. 2021 (<https://cz.boell.org/en/2021/12/13/legalized-voting-tourism-and-other-rules-threatening-chances-transparent-elections>, 3. 3. 2023).

Dresden, Jennifer Raymond – Howard, Marc Morjé (2016). Authoritarian backsliding and the concentration of political power. *Democratization* 23 (7), s. 1122–1143.

Drinóczi, Tímea – Bień-Kacała, Agnieszka (2020). COVID-19 in Hungary and Poland: extraordinary situation and illiberal constitutionalism. *The Theory and Practice of Legislation* 8 (1–2), s. 171–192.

Dull, Szabolcs – Kovács, Zoltán (2019). Journalists face new restrictions in Hungarian Parliament. *Index*. 25. 10. 2019 (https://index.hu/english/2019/10/25/hungary_parliament_press_restrictions_journalists_cordoned_off/, 22. 2. 2023).

Enyedi, Zsolt (2015). Plebeians, Citoyens and Aristocrats or Where is the Bottom of Bottom-up? The Case of Hungary. In: Kriesi, Hanspeter – Pappas, Takis eds., *European Populism in the Shadow of the Great Recession* (Colchester: ECPR Press), s. 229–244.

Everett, Judas (2021). Combatting Illiberalism in the Heart of Europe Lessons from Slovakia. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* (5), s. 107–123.

Freedom House (nedatováno a). *Czech Republic* (<https://freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2019>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno b). *Czech Republic* (<https://freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2020>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno c). *Czech Republic* (<https://freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2021>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno d). *Czech Republic*
(<https://freedomhouse.org/country/czech-republic/nations-transit/2022>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno e). *Hungary*
(<https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2019>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno f). *Hungary*
(<https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2020>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno g). *Hungary*
(<https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2021>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno h). *Hungary*
(<https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2022>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno ch). *Poland*
(<https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2019>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno i). *Poland*
(<https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2020>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno j). *Poland*
(<https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2021>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno k). *Poland*
(<https://freedomhouse.org/country/poland/nations-transit/2022>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno l). *Slovakia*
(<https://freedomhouse.org/country/slovakia/nations-transit/2019>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno m). *Slovakia*
(<https://freedomhouse.org/country/slovakia/nations-transit/2020>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno n). *Slovakia*
(<https://freedomhouse.org/country/slovakia/nations-transit/2021>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno o). *Slovakia*
(<https://freedomhouse.org/country/slovakia/nations-transit/2022>, 21. 3. 2023).

Freedom House (nedatováno p). *Status: Democracy Status*
(<https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=nit&year=2022>, 27. 4. 2023).

Gajda-Roszczyńska, Katarzyna – Markiewicz, Krystian (2020). Disciplinary Proceedings as an Instrument for Breaking the Rule of Law in Poland. *Hague Journal on the Rule of Law* 12 (3), s. 451–483.

Garayová, Lilla (2021). The Supreme Administrative Court of the Slovak Republic – the First Step Towards a Modern Justice System. *Institutiones Administrationis - Journal of Administrative Sciences* 1 (1), s. 24–29.

Greskovits, Béla (2015). The Hollowing and Backsliding of Democracy in East Central Europe. *Global Policy* 6 (S1), s. 28–37.

Gričová, Andrea (2021). Nejvyšší státní zástupce Zeman rezignoval. Příliš často odrážel útoky ministryně. *Deník.cz*. 14.5.2021 (https://www.denik.cz/z_domova/pavel-zeman-nejvyssi-statni-zastupce-rezignace-20210514.html, 3. 3. 2023).

Grzymala-Busse, Anna (2018). Poland's Path to Illiberalism. *Current History* 117 (797), s. 96–101.

Guasti, Petra – Bílek, Jaroslav (2022). The demand side of vaccine politics and pandemic illiberalism. *East European Politics* 38 (4), s. 594–616.

Guasti, Petra (2020a). Populism in Power and Democracy: Democratic Decay and Resilience in the Czech Republic (2013–2020). *Politics and Governance* 8 (4), s. 473–484.

Guasti, Petra (2020b). The Impact of the COVID-19 Pandemic in Central and Eastern Europe: The Rise of Autocracy and Democratic Resilience. *Democratic Theory* 7 (2), s. 47–60.

Guasti, Petra – Bustikova, Lenka (2022). Pandemic power grab. *East European Politics* 38 (4), s. 529–550.

Guzek, Damian – Grzesiok-Horosz, Agnieszka (2022). Political Will and Media Law: A Poland Case Analysis. *East European Politics and Societies* 36 (4), s. 1245–1262.

Haggard, Stephan – Kaufman, Robert (2021). The Anatomy of Democratic Backsliding. *Journal of Democracy* 32 (4), 27–41.

Hájek, Lukáš (2023). Idiotic or Columbo's Wife? Constitutional Conventions in the Czech Republic. *East European Politics and Societies and Cultures*. 14. 2. 2023 (<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/08883254221144721>, 18. 2. 2023), s. 1–23.

Hajnal, György – Jeziorska, Iga – Kovács, Éva Margit (2021). Understanding drivers of illiberal entrenchment at critical junctures: institutional responses to COVID-19 in Hungary and Poland. *International Review of Administrative Sciences* 87 (3), s. 612–630.

Han, Emeline a kolektiv (2020). Lessons learnt from easing COVID-19 restrictions: an analysis of countries and regions in Asia Pacific and Europe. *Health Policy* 396 (10261), s. 1525–1534.

Hanley, Seán – Vachudova, Milada Anna (2018). Understanding the illiberal turn: democratic backsliding in the Czech Republic. *East European Politics* 34 (3), s. 276–296.

Harzer, Filip – Nečásková, Pavlína (2018). Slovenský verejnoprávni neklid. Novinárska výzva kritizuje vedení RTVS za normalizaci a cenzuru. *iRozhlas*. 3. 5. 2018

(https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rtvs-slovensko-novinari-verejnopravni-media-jaroslav-reznik_1805031101_haf, 19. 2. 2023).

Harzer, Filip (2019a). Až zase vyhrájeme, vyřešíme německá média, avizuje polský vicepremiér. Vrací téma repolonizace tisku. *iRozhlas*. 22. 6. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/repolonizace-dekoncentrace-medii-polsko-soukroma-media-pis-svoboda-tisku_1906220705_haf, 24. 2. 2023).

Harzer, Filip (2019b). Polský rozsudek desetiletí. Může zničit Kaczyńského reformy soudnictví? *Seznam Zprávy*. 5. 12. 2019 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/polsky-rozsudek-desetileti-muze-znicit-kaczynskeho-reformy-soudnictvi-84157>, 25. 2. 2023).

Harzer, Filip (2020). Varování pro Českou televizi. Stačí se podívat do Polska. *Seznam Zprávy*. 28. 11. 2020 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/polska-televize-uz-je-pet-let-narodni-zpravy-nahradila-propagandou-131163>, 24. 2. 2023).

Haydanka, Yevheniy (2021). Trajectories of Democratic Transits in the Visegrad Group: Between Theory and Practice. *Europolity* 15 (1), s. 177–203.

Hlavné správy (2022). *Novela volebného zákona skrakuje moratórium na prieskumy, reaguje i na voľby 2022* (<https://www.hlavnespravy.sk/novela-volebneho-zakona-skrakuje-moratorium-na-prieskumy-reaguje-i-na-voľby-2022/2809648>, 3. 3. 2023).

Horáčková, Anna (2019). Spolek Milion chviliek v roce 2019: dvě zaplněné Letné a další desítky demonstrací po celém Česku. *iRozhlas*. 31. 12. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/praha-milion-chvilek-pro-demokracii-demonstrace-demokracie-andrej-babis-ceska_1912311029_vtk, 15. 2. 2023).

Hospodářské noviny (2019). *Sněmovna schválila výroční zprávy České televize za roky 2016 i 2017. Proti hlasovali poslanci SPD a KSČM* (<https://domaci.hn.cz/c1-66665620-snemovna-schvalila-vyrocní-zpravy-ceske-televize-za-rok-2016-proti-hlasovali-poslanci-spd-a-kscm>, 17. 2. 2023).

Huber, Daniela – Pisciotta, Barbara (2022). From democracy to hybrid regime. Democratic backsliding and populism in Hungary and Tunisia. *Contemporary Politics* 28. 12. 2022 (<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13569775.2022.2162210?needAccess=true&role=button>, 8. 2. 2023), s. 1–22.

Hungarian Helsinki Committee (2022). *Overview of Hungary's Emergency Regimes Introduced Due to the COVID-19 Pandemic* (https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2022/06/HHC_Hungary_emergency_measures_overview_01062022.pdf, 22. 3. 2023), s. 1–7.

Hykl, Gabriela (2023). Vsetínský soud projednává případ otravy Bečvy. Obhájce navrhuje předvolání Babiše a Brabce. *iRozhlas*. 15. 2. 2023 (https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/otrava-reka-kauza-becva-soud-obzaloba_2302151535_ale, 10. 3. 2023).

Chapman, Annabelle (2020). ‘Repolonization’: Poland again hints at limiting foreign media ownership. *International Press Institute*. 5. 10. 2020 (<https://ipi.media/repolonization-poland-again-hints-at-limiting-foreign-media-ownership/>, 11. 3. 2023).

Chvojka, Šimon – Kovalčík, Michal (2022). Judicial Review of COVID-19 Restrictive Measures in the Czech Republic. *Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences* 2 (2), s. 112–131.

iDnes.cz (2019). *Slovenský parlament schválil nový tiskový zákon, vrací právo na odpověď* (https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/slovensko-tiskovy-zakon.A190918_115311_mediahub_jpl, 20. 2. 2023).

International Press Institut (2020 a). *As violence escalates in Poland, journalists come under attack* (<https://ipi.media/as-violence-escalates-in-poland-journalists-come-under-attack/>, 2. 3. 2023).

International Press Institut (2020 b). *Poland: IPI condemns police violence against journalists amidst Warsaw clashes* (<https://ipi.media/poland-ipi-condemns-police-violence-against-journalists-amidst-warsaw-clashes-2/>, 2. 3. 2023).

International Press Institute (2021). *IPI condemns exclusion of journalists during Babiš-Orbán press conference* (<https://ipi.media/ipi-condemns-exclusion-of-journalists-during-babis-orban-press-conference/>, 27. 2. 2023).

iRozhlas (2021). *Slovenský ústavní soud zakázal vypsání referenda o předčasných volbách, požádalo o něj 585 000 lidí* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/slovensko-ustavni-soud-referendum-volby_2107071723_ada, 3. 3. 2023).

Jaraczewski, Jakub (2020). An Emergency By Any Other Name? Measures Against the COVID-19 Pandemic in Poland. *Verfassungsblog*. 24. 4. 2020 (<https://verfassungsblog.de/an-emergency-by-any-other-name-measures-against-the-covid-19-pandemic-in-poland/>, 19. 3. 2023).

Jasiewicz, Krzysztof – Jasiewicz-Betkiewicz, Agnieszka (2022). Poland: Political Developments and Data in 2021: The Democratic Backsliding Continues. *European Journal of Political Research Political Data Yearbook* 61 (1), s. 362–373.

Jee, Haemin – Lueders, Hans – Myrick, Rachel (2022). Towards a unified approach to research on democratic backsliding. *Democratization* 29 (4), 754–767.

Just, Petr (2019). Slovak Cabinet after 2016: From Single Party Majority to Motley Crew. *Journal of Comparative Politics* 12 (1), s. 71–85.

Kazai, Viktor Z. – Kovács, Ágnes (2020). The Last Days of the Independent Supreme Court of Hungary? *Verfassungsblog*. 13. 10. 2020 (<https://verfassungsblog.de/the-last-days-of-the-independent-supreme-court-of-hungary/>, 13. 3. 2023).

Klimkiewicz, Beata (2017). State, media and pluralism: Tracing roots and consequences of media policy change in Poland. *Publizistik* 62 (2), s. 197–213.

Klimovský, Daniel – Malý, Ivan – Nemeč, Juraj (2021). Collaborative Governance Challenges of the COVID-19 Pandemics: Czech Republic and Slovakia. *Central European Public Administration Review* 19 (1), s. 85–106.

Klimovský, Daniel – Nemeč, Juraj – Bouckaert, Geert (2021). The COVID-19 Pandemic in the Czech Republic and Slovakia. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D. Faculty of Economics and Administration* 29 (1), s. 1–12.

Koca, Zafer (2022). Government Responses to COVID-19: A Comparative Analysis of Visegrad Countries. *Central European Public Administration Review* 20 (1), s. 57–84.

Koper, Anna – Barteczko, Agnieszka (2020). Polish Senate rejects postal election rules ahead of May 10 ballot. *Reuters*. 5. 5. 2020 (<https://www.reuters.com/article/uk-poland-election-idUKKBN22H28Z>, 2. 3. 2023).

Kovács, Zoltán (2019). The National Judicial Office has a new President. *Index*. 10. 12. 2019 (https://index.hu/english/2019/12/10/national_judicial_office_gyorgy_senyei_president/, 26. 2. 2023).

Košťálová, Klára (2020). Zákon o střetu zájmů, alias lex Babiš, zůstává beze změny. *Centrum pro lidská práva a demokracii*. 3. 5. 2020 (<https://www.centrumlidskaprava.cz/zakon-o-stretu-zajmu-alias-lex-babis-zustava-beze-zmeny>, 17. 4. 2023).

Krasko, Ivan (2021). Mapa vlastníků slovenských médií v roce 2020. *MediaGuru*. 2. 3. 2021 (<https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/03/mapa-vlastniku-slovenskych-medii-v-roce-2020/>, 20. 2. 2023).

Kraus, Lukáš – Bonuš, Věnek – Karlický, Josef – Černý, Jakub (2021). Pandemický zákon vs nouzový stav: právní rámec boje s koronavirem. *Právní prostor*. 19. 3. 2021 (<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/pandemicky-zakon-nouzovy-stav-pravni-ramec-boj-koronavirus>, 20. 3. 2023).

Krekó, Péter – Enyedi, Zsolt (2018). Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism. *Journal of Democracy* 29 (3), s. 39–51.

Kubániová, Eva (2019). Státní reklama: Polsko-maďarské mediální know-how. *Investigace.cz*. 18. 12. 2019 (<https://www.investigace.cz/statni-reklama-polsko-madarske-medialni-know-how/>, 22. 2. 2023).

Kudrnáč, Aleš – Petrušek, Ivan (2022). Czech Republic: Political Developments and Data in 2021. *European Journal of Political Research Political Data Yearbook* 61 (1), s. 111–126.

Láštic, Erik (2022). Slovakia: Political Developments and Data in 2021: Prime Minister Steps Down over the Handling of the Pandemic. *European Journal of Political Research Political Data Yearbook* 61 (1), s. 398–409.

Lehrner, Stefan (2021). Visegrad countries and COVID-19: is the coronavirus pandemic a VUCA phenomenon? *Przeegląd Europejski* 2021 (1), s. 99–115.

Lidovky.cz (2019a). *Polský soud odmítl požadavek vládnoucí strany Právo a spravedlnost na přepočítání hlasů* (https://www.lidovky.cz/svet/polsky-soud-odmitl-pozadavek-vladnouci-strany-pravo-a-spravedlnost-na-prepocitani-hlasu.A191030_131810_in_zahranici_ele, 24. 2. 2023).

Lidovky.cz (2019b). *Slovenský nejvyšší soud nerozpustil Kotlebovce. Strana otevřeně vystupuje proti Romům* (https://www.lidovky.cz/svet/slovensky-nejvyssi-soud-nerozpustil-kotlebovce-strana-otevrene-vystupuje-proti-romum.A190429_104340_in_zahranici_ele, 20. 2. 2023).

Markowski, Radoslaw (2020). Plurality support for democratic decay: the 2019 Polish parliamentary election. *West European Politics* 43 (7), s. 1513–1525.

Marušiak, Juraj (2021). 'Slovak, not Brussels Social Democracy'. Europeanization/De-Europeanization and the Ideological Development of Smer-SD Before 2020 Parliamentary Elections in Slovakia. *Czech Journal of Political Science* 2021 (1), s. 37–58.

Mašek, Jaroslav (2019). Kellner koupil TV Nova. Chceme doplnit náš telco byznys, říká nejbohatší Čech. *Forbes*. 27. 10. 2019 (<https://forbes.cz/kellner-koupil-tv-nova-chceme-doplnit-nas-telco-byznys-rika-nejbohatsi-cech/>, 17. 2. 2023).

Mikolášková, Alena (2014). Jak Viktor Orbán vylepšil náhubkový zákon. *Newton Media*. 1. 7. 2014 (<https://www.newtonmedia.cz/jak-viktor-orban-vylepsil-nahubkovy-zakon/>, 22. 2. 2023).

Moravec, Václav (2020). *Proměny novinářské etiky* (Praha: Academia).

Mos, Martijn (2020). Ambiguity and interpretive politics in the crisis of European values: evidence from Hungary. *East European Politics* 36 (2), s. 267–287.

Naxera, Vladimír – Krčál, Petr (2020). „Ostrovy deviace“ v populistické rétorice Miloše Zemana. *Sociológia* 52 (1), s. 82–99.

Naxera, Vladimír – Stulík, Ondřej (2022). ‘I will handle it personally’: The neo-patrimonial rhetoric of the Czech Prime Minister in the times of COVID-19. *Journal of Contemporary European Studies* 30 (3), s. 474–486.

Nayar, Jaya – Gamier, Salome (2022). Abortion as a Human Right: The Fight for Reproductive Rights in Argentina and Poland. *Harvard International Review* 43 (1), s. 28–33.

Nemec, Juraj – Maly, Ivan – Chubarova, Tatiana (2021). Policy Responses to the COVID-19 Pandemic and Potential Outcomes in Central and Eastern Europe: Comparing

the Czech Republic, the Russian Federation, and the Slovak Republic. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice* 23 (2), s. 282–290.

Nohl, Radek – Pergler, Tomáš (2019). Babišovi se dařilo u soudu kvůli StB. Jeho případ bude znovu projednán. *Seznam Zprávy*. 28. 11. 2019 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/slovensky-ustavni-soud-zamitl-babisovu-stiznost-na-to-ze-byl-veden-jako-agent-stb-83647>, 20. 2. 2023).

OSCE (2020). *Poland parliamentary elections 2019: ODIHR observation mission final report* (<https://www.osce.org/odihr/elections/poland/446374>, 24. 2. 2023).

OSCE/ODIHR (2016). *Slovenská republika: Parlamentné voľby 5. Marec 2016. Záverečná správa volebnej hodnotiacej misie OBSE/ODIHR* (<https://www.osce.org/files/f/documents/6/d/238641.pdf>, 11. 3. 2023), s. 1–20.

Palata, Luboš (2021). Orbánova vláda měla špehovat nezávislé novináře. EU to tvrdě odsoudila. *Deník.cz* (<https://www.denik.cz/staty-eu/madarsko-orban-evroska-unie-leyenova.html>, 2. 3. 2023).

Patočka, Jakub – Vlasatá, Zuzana (2020). Odhaleno: V den otravy Bečvy se v Deze stala havárie. Proč zůstala utajena? *Deník Referendum*. 30. 11. 2020 (<https://denikreferendum.cz/clanek/32010-odhaleno-v-den-otravy-becvy-se-v-deze-stala-havarie-proc-zustala-utajena>, 10. 3. 2023).

Pokorná, Zdislava (2020). Odvolání dozorcí komise Rady ČT může mít dohru u soudu. Hrozí milionová škoda. *Seznam Zprávy*. 24. 11. 2020 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/odvolani-dozorci-komise-ct-muze-mit-dohru-u-soudu-hrozi-milionova-skoda-130996>, 27. 2. 2023).

Przybylski, Wojciech (2018). Explaining Eastern Europe: Can Poland's backsliding be stopped? *Journal of Democracy* 29 (3), s. 52–64.

Rankin, Jennifer (2021). Brussels launches legal action over Polish rulings against EU law. *The Guardian*. 22. 12. 2021 (<https://www.theguardian.com/world/2021/dec/22/brussels-launches-legal-action-over-polish-rulings-against-eu-law>, 13. 3. 2023).

Rambousková, Michaela (2022). Poslanci po peripetiích zvolili členy Rady ČT. Opozice na protest nepřišla. *Seznam Zprávy*. 15. 6. 2022 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-poslanci-po-peripetiich-zvolili-cleny-rady-ct-opozice-na-protest-neprišla-206214>, 30. 3. 2023).

Rapeli, Lauri – Saikkonen, Inga (2020). How Will the COVID-19 Pandemic Affect Democracy? *Democratic Theory* 7 (2), s. 25–32.

Reisher, Jonathan (2022). The effect of disinformation on democracy: the impact of Hungary's democratic decline. *CES Working Papers* 14 (1), s. 42–68.

Rensmann, Lars – de Lange, Sarah L. – Couperus, Stefan (2017). Editorial to the Issue on Populism and the Remaking of (Il)Liberal Democracy in Europe. *Politics and Governance* 5 (4), s. 106–111.

Reporters Without Borders (2021a). *Hungary's leading independent radio station taken off the air* (<https://rsf.org/en/hungary-s-leading-independent-radio-station-taken-air>, 2. 3. 2023).

Reporters Without Borders (2021b). *Slovakia must be more ambitious in its support for media independence, RSF says* (<https://rsf.org/en/slovakia-must-be-more-ambitious-its-support-media-independence-rsf-says>, 1. 3. 2023).

Reporters Without Borders (nedatováno a). *Index* (<https://rsf.org/en/index?year=2019>, 5. 3. 2023).

Reporters Without Borders (nedatováno b). *Index* (<https://rsf.org/en/index?year=2020>, 20. 3. 2023).

Reporters Without Borders (nedatováno c). *Index* (<https://rsf.org/en/index?year=2021>, 20. 3. 2023).

Reporters Without Borders (nedatováno d). *Index* (<https://rsf.org/en/index?year=2022>, 20. 3. 2023).

Russack, Sophia ed. (2021). The effect of Covid on EU democracies. *European Policy Institutes Network*. 30. 4. 2021 (https://epin.org/wp-content/uploads/2021/04/EPIN-REPORT_The-effect-of-Covid-on-EU-democracies-1.pdf, 25. 1. 2023).

Sadecki, Andrzej (2014). In a State of Necessity: How has Orban changed Hungary. *Centre for European Studies* 41 (https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_41_in-a-state-of-necessity_net.pdf, 30. 2. 2023), s. 5–42

Sata, Robert – Karolewski, Ireneusz Pawel (2020). Caesarean politics in Hungary and Poland. *East European Politics* 36 (2), s. 206–225.

Scheppele, Kim Lane (2022). How Viktor Orbán Wins. *Journal of Democracy* 33 (3), s. 45–61.

Sliepková, Petra – Pinková, Aneta (2022). Kočner's judges: Case study of State Capture. *Communist and Post-Communist Studies*, 55 (3), s. 69–90.

Somody, Bernadette (2019). Parallel judiciary system in Hungary is to the Government's taste. *Heinrich Böll Stiftung: Prague*. 12. 3. 2019 (<https://cz.boell.org/en/2019/03/12/parallel-judiciary-system-hungary-governments-taste>, 26. 2. 2023).

Stein, Perry (2021). Polish president vetoes controversial media law decried by U.S. *The Washington Post*. 27. 12. 2021 (https://www.washingtonpost.com/world/2021/12/27/poland-media-law-duda/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc, 2. 3. 2023).

Steuer, Max (2021). Slovakia's Democracy and the COVID-19 Pandemic: When Executive Communication Fails. *Verfassungsblog*. 9. 3. 2021 (<https://verfassungsblog.de/slovakias-democracy-and-the-covid-19-pandemic-when-executive-communication-fails/>, 19. 3. 2021).

Stulík, Ondřej – Naxera, Vladimír (2022). "One Flew Over the Stork's Nest": Neopatrimonial Populism of Czech Prime Minister Andrej Babiš. *Journal of Comparative Politics* 15 (2), s. 39–55.

Szakacs, Gergely – Than, Krisztina (2021). Hungary's top court avoids ruling on primacy of EU law. *Reuters*. 10. 12. 2021 (<https://www.reuters.com/world/europe/hungarian-court-rule-challenge-eu-law-says-orban-2021-12-10/>, 4. 3. 2023).

Szente, Zoltán – Gárdos-Orosz, Fruzsina (2022). Using Emergency Powers in Hungary: Against the Pandemic and/or Democracy? In: Kettemann, Matthias C – Lachmayer, Konrad eds, *Pandemocracy in Europe: Power, Parliaments and People in Times of COVID-19* (Oxford: Hart Publishing), s.155–178.

Šlosarčík, Ivo (2019). Constitutional Design, Rule of Law and Mutual Recognition in the Czech Republic. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs* 23 (1), s. 113–121.

Šmíd, Milan (2011). Jak se rodily maďarské mediální zákony, které kritizuje celá Evropa. *Mediář*. 11. 01. 2011 (<https://www.mediar.cz/jak-se-rodily-madarske-medialni-zakony-ktere-kritizuje-cela-evropa/>, 22. 2. 2023).

Špaček, David (2020). COVID-19 – National Government Approach in the Czech Republic. In: Joyce, Paul – Maron, Fabienne – Reddy, Purshottama Sivanarain eds., *Good Public Governance in a Global Pandemic* (Brussels: IIAS Public Governance Series), s. 259–268.

Štětka, Václav (2014). Oligarchové při chuti. *Reportér*. 9. 11. 2014 (<https://reportermagazin.cz/a/iXB73/oligarchove-pri-chuti>, 12. 2. 2023).

Štětka, Václav – Mazák, Jaromír – Vochocová, Lenka (2021). “Nobody Tells us what to Write about”: The Disinformation Media Ecosystem and its Consumers in the Czech Republic. *Javnost - The Public* 28 (1), s. 90–109.

Švec, Kamil – Ligas, Aleš (2021). Na přepočtu hlasů na mandáty se letos projeví nový volební systém. Cílí na větší proporčnost. *ČT24*. 5. 10. 2021 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3380750-na-prepocctu-hlasu-na-mandaty-se-letos-projevi-novy-volebni-system-cili-na-vetsi>, 2. 3. 2023).

Takács, Judit – Fobear, Katherine – Schmitsek, Szilvia (2022). Resisting Genderphobia in Hungary. *Politics and Governance* 10 (4), s. 38–48.

Tatarczyk, Dawid – Wojtasik, Waldemar (2023). The Incumbency Advantage during the COVID-19 Pandemic: Examining the 2020 Polish Presidential Election. *East European Politics and Societies and Cultures* 37 (2), s. 608–626.

Than, Krisztina (2019). Hungary abandons plan for administrative courts, justice minister says. *Reuters*. 1. 11. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-hungary-courts/hungary-abandons-plan-for-administrative-courts-justice-minister-says-idUSKBN1XB3KS>, 26. 2. 2023).

TREND (2017). *Fico si vyslúžil kritiku Medzinárodného tlačového inštitútu. Za RTVS* (<https://www.trend.sk/spravy/fico-vysluzil-kritiku-medzinarodneho-tlacoveho-institutu-rtvs>, 19. 2. 2023).

Úrad vlády Slovenskej republiky (2020). *Informácia o zriadení Permanentného krízového štábu - návrh* (<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24779/1>, 19. 3. 2023).

Urbániková, Marína (2021). Resisting Perceived Interference in Journalistic Autonomy: The Study of Public Service Media in Slovakia. *Media and Communication* 9 (4), s. 93–103.

Urbániková, Marína – Haniková, Lenka (2022). Coping with the Murder: The Impact of Ján Kuciak’s Assassination on Slovak Investigative Journalists. *Journalism Practice* 16 (9), s. 1927–1947.

Urbanovics, Anna – Sasvári, Péter – Teleki, Bálint (2021). Evaluation of the COVID-19 regulations in the Visegrad group. *Transforming Government: People, Process and Policy* 15 (4), s. 645–657.

Vadász, Viktor (2019). A Hungarian Judge Seeks Protection from the CJEU – Part II. *Verfassungsblog*. 7. 8. 2019 (<https://verfassungsblog.de/a-hungarian-judge-seeks-protection-from-the-cjeu-part-ii/>, 26. 2. 2023).

Vachudova, Milada Anna (2020). Ethnopolitism and democratic backsliding in Central Europe. *East European Politics* 36 (3), s. 318–340.

Vilček, Ivan (2019). Padesátidenní moratorium na volební průzkumy na Slovensku zatím nebude. *Novinky. cz*. 18. 12. 2019 (<https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-padesatidenni-moratorium-na-volebni-pruzkumy-na-slovensku-zatim-nebude-40307559>, 3. 3. 2023).

Vojtěchovská, Martina (2017). The gradual takeover of the Czech media system. In: Schiffrin, Anya ed., *In the Service of Power: Media Capture and the Threat to Democracy* (Washington, DC: The Center for International Media Assistance), s. 97–110.

Vörös, Imre (2015). Hungary's Constitutional Evolution During the Last 25 Years. *Comparative Southeast European Studies* 63 (2), s. 173–200.

Waldner, David – Lust, Ellen (2018). Unwelcome Change: Coming to Terms with Democratic Backsliding. *Annual Review of Political Science* 21 (1), s. 93–113.

Williams, Katarzyna (2021). The "Orbanization" of Media in Poland. *Australian Institute of International Affairs*. 12. 3. 2021 (<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/the-orbanization-of-media-in-poland/>, 2. 3. 2023).

Wolford, Zsófia (2021). Hungary: continuing illiberal trends during the pandemic. In: Russack, Sophia ed., *The effect of Covid on EU democracies*. 30. 4. 2021 (https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/05/EPIN-REPORT_The-effect-of-Covid-on-EU-democracies.pdf, 23. 3. 2023), s. 20–21.

Wyrzykowski, Mirosław (2019). Experiencing the Unimaginable: the Collapse of the Rule of Law in Poland. *Hague Journal on the Rule of Law* 11 (2–3), s. 417–422.

Youngs, Richard (2023). COVID-19 and democratic resilience. *Global Policy* 14 (1), s. 149–156.

Zelenka, Filip (2020). Slovenská verejnoprávni média na rozcestí. Jakým směrem se vydají? *Euro.cz*. 20. 8. 2020 (<https://www.euro.cz/clanky/slovenska-verejnopravni-media-na-rozcesti-jakym-smerem-se-vydaji/>, 1. 3. 2023)

Zöldi, Blanka (2020). COVID-19 pandemic adds to Hungary's transparency woes. *International Press Institut*. 30. 10. 2020 (<https://ipi.media/covid-19-pandemic-adds-to-hungarys-transparency-woes/>, 2. 3. 2023).

Zvada, Ľubomír (2022). On Gender and Illiberalism: Lessons From Slovak Parliamentary Debates. *Politics and Governance* 10 (4), s. 108–120.

Resumé

This bachelor's thesis deals with the impact of the COVID-19 pandemic on the quality of democracy in states of the Visegrad Group. Therefore, the aim of the presented bachelor's thesis is to analyze the impact of the COVID-19 pandemic on the state of democracy in the Visegrad Four. In the theoretical part of the work, concepts such as democracy backsliding, illiberal turn, and illiberal swerve are presented. This concept shows the different rates of erosion of democracy and provides many criteria. For the purposes of the analysis, the criteria selected were executive aggrandizement, restriction of judicial power or independent media, and limitation of a fair election. These criteria were implemented in comparison with the Czech Republic, Hungary, Poland, and Slovakia before and during the COVID-19 pandemic. The results of the analysis showed that the biggest impacts of the COVID-19 pandemic on the quality of democracy were in Hungary and Poland. Slovakia was the only state in the Visegrad Group where the quality of democracy increased during COVID-19. In the Czech Republic, the quality of democracy slightly fell, but it was not as rapid as in Hungary or Poland. It is necessary to mention that the trajectories of getting worse-quality democracy were evident before COVID-19. For the countries of the Visegrad Group, the pandemic only means consolidating the already deteriorated quality of democracy. Before the pandemic, quality was deteriorating in Hungary and Poland. In the Czech Republic, the quality of democracy declined slightly, and in Slovakia, the quality of democracy was resistant to deterioration. For this reason, it is necessary to constantly monitor the quality of democracy in the countries of the Visegrad Four, because in the case of Hungary and Poland, there is a risk of a further decline in the quality of democracy in the entire Central European region.